

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Bc. Viktorie Ducká

Jazyková charakteristika gibraltarské mluvy yanito/llanito

Language characteristic of the Gibraltarian speech yanito/llanito

Praha 2016

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě velmi poděkovala doc. PhDr. Petru Čermákovi, Ph. D., za konzultace a odborné vedení mé práce. Velice si vážím jeho velké trpělivosti a ochoty ujmout se kontroly mých českých překladů, díky čemuž podstatným dílem přispěl ke vzniku této práce.

Poděkování si dále zaslouží pracovníci novin *The Olive Press*, zejména pak novinářka Marie Schez Rodri, za poskytnutí informací a nahrávek.

V neposlední řadě bych také ráda poděkovala Charo Espresati Pecino, hlavní vedoucí taneční skupiny flamenco „Albarracín“ z města San Roque, za cenné zahraniční kontakty a informace.

Velké díky patří také celé mé rodině a přátelům za podporu při studiích.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 2. srpna 2016

[vlastnoruční podpis]

.....

Viktorie Ducká

Abstrakt:

Cílem této diplomové práce je přiblížit a popsat základní aspekty jazykové situace na Gibraltaru.

V úvodu je stručně shrnut kulturně-historický kontext a v jeho rámci je analyzována otázka gibraltarské národní a jazykové identity.

Tématem dalších kapitol je problematika samotného pojmu. Llanito, yanito nebo gibberish jsou termíny, jichž se užívá v lingvistice pro označení mluvy typické jen pro obyvatele Gibraltaru. V rámci této kapitoly jsou nastíněné lingvistické teorie vysvětlující vznik této jazykové varianty a vývoj specifické terminologie.

Následné kapitoly obsahují fonetickou, morfosyntaktickou a lexikální charakteristiku zkoumaného jazykového útvaru – popis jednotlivých rovin je propojen a uveden do vzájemných souvislostí.

Čtvrtá kapitola odhaluje vliv některých evropských jazyků na vývoj gibraltarské mluvy.

Další kapitoly pak popisují slovníky yanito a vliv tohoto jazykového útvaru na literaturu a média.

Klíčová slova: llanito/yanito, bilingvismus na Gibraltaru, jazykové střídání kódů, morfosyntaktické konstrukce, lingvisticko-sociální interakce, slovníky.

Abstract:

The main aim of this thesis is to explain and describe the basic aspects of the language situation in Gibraltar.

In the introduction is briefly summarized the cultural and historical context in which the question of Gibraltarian nationality and linguistic identity are developed.

The theme of the other chapters is the issue of the concept itself. Llanito, Yanito or Gibberish are some of the terms that are used in linguistics to refer to a typical speech used by habitants of Gibraltar only. In this chapter are presented the linguistic theories on the origin and development of the specific terminology.

The following chapter contains phonetic, morphosyntactic and lexical characteristics of the analysed language structure. The description of each plane is connected and put into the context.

The fourth chapter explores the influence of the major European languages in Gibraltarian speech.

Other chapters describe dictionaries Yanito and the influence of this language structure on literature and media.

Key words: llanito/yanito, bilingualism in Gibraltar, language code-switching, morfosyntactic structures, linguistic and social interaction, dictionaries.

Obsah

1	ÚVOD	9
2	KULTURNĚ-HISTORICKÁ VÝCHODISKA	12
3	TEORETICKÁ VÝCHODISKA: TEORIE VZNIKU POJMU, ETYMOLOGIE A TERMINOLOGIE.....	15
3.1	DO YOU SPEAK LLANITO OR YANITO?	15
3.1.1	Odvození od křestního jména Giovanni.....	16
3.1.2	Odvození od křestního jména Johny.....	16
3.1.3	Odvození od geografického názvu llano.....	17
3.1.4	Odvození od dalších významů llano	18
3.2	POJEM YANITO	18
3.3	POJEM YANITO Z ARABSKÉHO [DŽANI].....	18
3.4	POJEM JANITO.....	19
3.5	POJEM GIBBERISH	19
4	BILINGVISMUS A DIGLOSIE NA GIBRALTARU	21
4.1	GIBRALTARSKÝ BILINGVISMUS	21
4.2	DIGLOSIE	22
4.3	LLANITO VERSUS SPANGLISH	23
5	LLANITO: JAZYKOVÁ VARIETA NEBO „CODE-SWITCHING“ SYSTEM“?	25
5.1	LLANITO: DIALEKT, SOCIOLEKT ČI IDIOLEKT?	25
5.2	LLANITO JAKO „CODE-SWITCHING“ SYSTEM	26
6	CHARAKTERISTIKA GIBRALTARSKÉ MLUVY	27
6.1	FONETICKÉ A FONOLOGICKÉ ASPEKTY	27
	ZDROJ: OMNIGLOT.COM [ONLINE]. [CIT. 2016-07-06]. DOSTUPNÉ Z: <HTTP://WWW.OMNIGLOT.COM/WRITING/LLANITO.HTM>.....	30
	ZDROJ: OMNIGLOT.COM [ONLINE]. [CIT. 2016-07-06]. DOSTUPNÉ Z: <HTTP://WWW.OMNIGLOT.COM/WRITING/LLANITO.HTM>.....	30
6.2	MORFOSYNTAKTICKÉ ZVLÁŠTNOSTI.....	31
6.2.1	Variabilní slovosled.....	31

6.2.2	<i>Fakultativní anglicko-španělská kombinace</i>	31
6.2.3	<i>Perifrastické konstrukce hacer + -ing</i>	31
6.2.4	<i>Proces syntaktické kontrakce španělských výrazů</i>	32
6.3	ROVINA LEXIKÁLNÍ	33
6.3.1	<i>Přejata slova na bázi španělského elementu</i>	33
6.3.2	<i>Přejata slova na bázi anglického elementu</i>	33
6.3.3	<i>Kalkování z anglického základu</i>	34
6.3.4	<i>Gibraltarské slovní unikáty</i>	34
7	SLOVNÍKY YANITO	36
8	LLANITO V KOMUNIKAČNÍCH MÉDIÍCH	38
8.1	TIŠTĚNÁ MÉDIA VE ŠPANĚLŠTINĚ	38
8.2	TIŠTĚNÁ MÉDIA V ANGLIČTINĚ	38
8.3	INTERNETOVÁ MÉDIA	39
8.3.1	<i>Webové stránky</i>	39
8.3.2	<i>Blogy</i>	39
8.3.3	<i>Sociální sítě</i>	40
8.4	TELEVIZNÍ MÉDIA	40
8.4.1	<i>Televizní programy</i>	40
8.4.2	<i>Film</i>	40
8.5	ROZHLASOVÁ MÉDIA	41
9	JAZYKOVÉ A KULTURNÍ VLVIVY	43
9.1	ŠPANĚLSKÁ ENTITA VERSUS ANGLICKÁ	44
9.2	JANOVSKÁ ENTITA	47
9.3	ITALSKÁ ENTITA	48
9.4	ŽIDOVSKÁ ENTITA	49
9.5	FRANCOUZSKÁ ENTITA	50
10	SOCIOLINGVISTICKÁ SITUACE GIBRALTARU: VYHLÍDKY DO BUDOUCNOSTI	52
11	NAHRÁVKY	53
12	ZÁVĚR	54
13	RESUMEN	57

14	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	61
14.1	LITERATURA	61
14.2	ELEKTRONICKÉ ZDROJE	62
15	SEZNAM OBRÁZKŮ	65

1 Úvod

K výběru tématu této diplomové práce jsem byla inspirována svou cestou na Gibraltar realizovanou v roce 2014. V rámci akcí mezikulturních a jazykových výměn jsem byla svými známými ze San Roque seznámena s hojně užívaným pojmem *llanito*. Denně jsem se setkávala s pojmy či výrazy, které, jak všichni tvrdili, vychází z tzv. *llanito* neboli z gibraltarské mluvy.

O tom, že na Pyrenejském poloostrově existuje mnoho dialektů, jsem si vědoma, ovšem tento lingvistický jev mě opravdu zaujal svou velkou specifičností a způsobem svého vzniku. Po dvoutýdenním pobytu jsem se rozhodla, že tento fenomén prostuduji hlouběji, čímž se zrodil nápad rozebrat tuto jazykovou zvláštnost z lingvistického hlediska.

Cílem této diplomové práce je tedy poskytnout popis hlavních lingvistických aspektů gibraltarské mluvy, uvést kulturně historické okolnosti, které vedly ke vzniku a přeměnám tohoto lingvistického jevu, a poukázat na některé aktuální problémy spjaté s tímto tématem.

Předkládaná práce má teoreticko-empirický charakter. Práce je strukturována celkem do jedenácti kapitol.

Teoretickou část tvoří celkem deset kapitol. V rámci této části bude popsána jazyková situace na Gibraltarě a teorie vzniku pojmu. Konkrétně se budu zabývat samotnou terminologií a etymologií spojenou s gibraltarskou mluvou.

V praktické části budou použity tři nahrávky od rodilých mluvčích, kteří se setkávají každodenně s tímto fenoménem ve svém blízkém okolí. Tyto nahrávky budou následně analyzovány. Na prvních dvou nahrávkách bude představena charakteristika, současný stav a následný budoucí vývoj *llanito*. Poslední nahrávka je soustředěna pouze na možný rozvoj tohoto fenoménu.

K proniknutí do povahy a podstaty zkoumaného lingvistického jevu je nezbytné znát jeho vznik i jeho historii. V úvodní kapitole nastíním historický rámec Gibraltarě. Stručně se zde pokusím načrtnout jeho vývoj a poukázat na vlivné historické události, které přispěly ke vzniku následných etnických a jazykových vlivů.

Aby název práce, tak samotná práce působily konzistentně, a tím nemohlo dojít k záměně pojmů či nesprávné interpretaci, budou v třetí části objasněna teoretická východiska pro samotný pojem *yanito/llanito*. Zde se pokusím vymezit všechny známé pojmy pro tuto mluvu (*llanito*, *yanito*, *janito*, *giannito* nebo *gibberish*). Východiskem mi budou četné

komentáře, teze a lingvistické práce renomovaných jazykovědců, jako John Lipski, David Levey, Anja Kellerman a další.

V další kapitole se budu zabývat sociolingvistickými jevy, jako je bilingvismus a diglosie ve vztahu na Gibraltar, které jsou pro tuto oblast charakteristické.

V rámci páté kapitoly se pokusím objasnit některé obecně lingvistické a teoretické interpretace pojmů *jazyková varieta*, *dialekt*, *sociolekt* a *idiolekt*. K tomu, aby nedocházelo k překrývání významů mezi různými jazykovými varietami, uvedu argumenty, jež vysvětlí možný vztah k llanitu. Dále se budu věnovat základní sociolingvistické otázce spjaté s llanitem, totiž zda ho lze považovat za jazykovou varietu, nebo za systém přepínání kódů.

V šesté kapitole představím základní fonetické, morfosyntaktické a lexikální zvláštnosti llanita. V rámci fonetické roviny bude zkoumána podobnost s andaluskou španělštinou. Dále budou uvedeny příklady modifikací anglických slov rodilým mluvčím llanita.

Následně budou představeny morfologické zvláštnosti, které odlišují tento jev od jeho báзовých jazyků, tj. španělština a angličtina.

V poslední části bude v krátkosti popsán stav lexikografie spjaté s llanitem zaměřený na přejatá slova ze španělského a anglického jazyka. V této části budou zdůrazněny také tzv. slovní unikáty, které jsou používány pouze na území Gibraltar.

V rámci sedmé kapitoly popíšu dva yanito slovníky. Poukáži na jejich hlavní charakteristiky ale také rozdílnosti.

Osmá kapitola bude odrážet projevy tohoto jazykového fenoménu v komunikačních médiích. Zaměřím se na projevy llanita v tištěných, internetových, televizních a rozhlasových médiích.

Následuje devátá kapitola, v níž podávám přehled etnického a jazykového vývoje na Gibraltar. Pokusím se o přehlednou periodizaci tohoto vývoje a o popsání velmi úzkého vztahu mezi vývojem dané varianty a společenskými vlivy.

Desátá kapitola bude věnována sociolingvistické situaci na Gibraltar a pokusím se na základě hypotéz renomovaných lingvistů nastínit budoucí vývoj llanita.

Poslední kapitola se pojí na praktickou část. Předmětem této kapitoly je analýza sociolingvistické perspektivy španělských rodilých mluvčích, kteří jsou s llanitem běžně v kontaktu. Nasbírané informace jsem získala také během svého pobytu. K tomu, abych získané poznatky mohla uplatnit ve své diplomové práci, považovala jsem za nutnost veškerá tato data podložit alespoň jedním z autentickým materiálů. Rozhodla jsem se tedy pro audio nahrávky.

Text je založen na materiálu, který jsem zpracovávala pomocí dotazníků a diskuzí s nativními mluvčí. Snažila jsem se, aby daný výzkum, jenž se stal základem pro tuto kapitolu, byl kvalitativního charakteru.

Pro mou práci bylo podstatné, že její téma je v české hispanistice téměř neznámé, o čemž svědčí nedostatek tematicky zaměřené odborné literatury. Vzhledem k tomu, že tištěné zdroje k tomuto tématu v českém prostředí prakticky nejsou, musela jsem větší část informací čerpat z elektronické dokumentace: odborných elektronických knih a časopisů. Mnoho těchto podkladů a informací bylo čerpáno ze zdrojů v anglickém a španělském jazyce.

Pevně proto věřím, že tato práce poskytne českým hispanistům alespoň základní informace a přehled o zkoumaném jazykovém fenoménu, bude pro ně jak přínosem, tak možná i inspirací pro další výzkum.

2 Kulturně-historická východiska

„...jsme etablované společenství lidí, kteří pocházejí z mnoha částí Evropy, ale kteří mají národní identitu – nejsme ani Britové, ani Andalusané, nýbrž Gibraltárané...“¹

O osídlení gibraltarského poloostrova existují doklady z doby kamenné. Jedná se o místo, kde bylo v roce 1848 objevena první lebka neandertálského člověka. Legendární skála, jejímž vrcholům dominuje kolonie bezocasých opic magot, byla známa již antickým Řekům a Římanům, kteří ji nazývali Calpe. V pověstech se také objevuje pod poetickým názvem Herákovy sloupy.² Po celou dobu své existence měla za účel upozorňovat projíždějící lodě na to, že vjíždějí do nebezpečných vod Atlantského oceánu. Často byla také přezdívána „branou do Středomoří“.

Skála 425 metrů vysoká, vyčnívající nad hladinou Středoziemního moře, získala své současné jméno Gibraltar odvozením z arabského Jabr al-Tariq neboli „Hora Tari“.³ Byla totiž pojmenována po maurském emírovi Tariq ibn Zajádovi, jenž se tohoto území zmocnil v roce 711 a zahájil odtud velmi úspěšné sedmileté dobývání Pyrenejského poloostrova. Během dalších historických převratů a nastolení britské nadvlády došlo k postupné přeměně oficiálního názvu na Gibraltar. Název byl foneticky, ale také písemně upraven dle pravidel angličtiny.

Gibraltar mající rozlohu pouhých 6 km² se nachází na jihu Pyrenejského poloostrova a sousedí se španělskou autonomní oblastí Andalusií. Jedná se o velmi strategické místo, odkud se vždy dala kontrolovat komunikace mezi Evropou a Afrikou. Na severu se nachází výběžek Campo Neutral, neutrální území o ploše 0,8km², kudy vede silnice do španělského města La Línea a zároveň místo oddělující Gibraltar od zbytku Španělska.⁴ A především je Gibraltar místem s bouřlivou minulostí.

¹ GOLD, Peter. *A Stone in Spain's Shoe: The Search for a Solution to the Problem of Gibraltar*. Liverpool: Liverpool University Press, 1994, s. 107. Citace převzata z následujícího originálu: „...we are established community who have come from many parts of Europe but who today have an identity as a people, we are neither British nor Andalusian, but Gibraltarian...“

² KOŠTÁL, Vratislav. *Podivný spor o Herkulovy sloupy*. Brno: Barrister & Principal, 2009, s. 40-41. Podle legendy byla gibraltarská skála Calpe a protilehlá africká hora Abyla původně spojeny a právě Herkules úderem své pěstí zrušil tuto jednotu.

³ PAVLŮ, Radek. *Pyrenejský poloostrov*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998, s. 18

⁴ ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Španělsko: Andora, Gibraltar*. Praha: Olympia, 1983, s. 211.

Jak již bylo zmíněno, v roce 711 vstoupili Arabové pod vedením maurského vojevůdce Tarika ibn Zajáda na evropskou půdu. Až do roku 1462 zůstalo toto území pod muslimskou nadvládou. Jednalo se o jedno z vůbec posledních velkých území, které křesťané po téměř osmi staletích v rámci reconquisty dobyli na Maurech (později už padla jen Granada). Ihned poté, co se v roce 1469 sjednotila Aragonie s Kastilií, nabyl Gibraltar na důležitosti. Tehdejší královna, Isabela Kastilská, totiž nařídila vybudování významné pevnosti přímo pod Gibraltarskou skálou.

K další velké politické změně v historii Skály došlo na začátku 18. století. Území v algeciraském zálivu se po složitých peripetiích dostalo do rukou Britům. Angličané toto území dobyli v roce 1704 během války o španělské dědictví. Uzavřením tzv. Utrechtské smlouvy v roce 1713 bylo Španělsko donuceno oficiálně předat toto území Velké Británii.⁵

V průběhu 18. století Angličané museli Gibraltar uhájit ihned několikrát. Nejostřejší reakce proběhly za napoleonských válek a dále během druhé světové války proti italskému letectvu.

Během britské nadvlády díky strategické poloze Gibraltarů zde byla vybudována důležitá vojenská námořní základna, jež střežila průjezd Gibraltarským průlivem. I dodnes má tzv. Peñón (španělský název pro „Skálu“) velký význam, i nadále totiž funguje jako letecká základna a telekomunikační centrum.

I po druhé světové válce zůstaly vztahy mezi britským Gibraltarem a Frankovým Španělskem na bodu mrazu.

Otázka návratu Gibraltarů zpět do náručí Španělska (tato problematika je v dějinách všeobecně známa pod názvem „gibraltarská otázka“) byla v minulosti několikrát projednána na mezinárodní úrovni. V roce 1966 předneslo Španělsko žádost OSN o dekolonizaci Gibraltarů. Tímto odstartovala řada referend (1967, 1976, 2002) o připojení Gibraltarů ke Španělsku. Většina obyvatel se však vždy vyslovila pro zachování britské správy.

Napnuté vztahy mezi Velkou Británií a Španělskem nakonec vyústily v uzavření gibraltarské hranice mezi lety 1969 a 1985.

⁵MALENOVSKÝ, Jiří. *300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltarů. Mezinárodní vztahy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i., 2013, s. 7. Vol. 48, No 1.

K výraznému vývoji došlo až v roce 1985, kdy byla zrušena tato španělská blokáda v souvislosti se vstupem Španělska do Evropského hospodářského společenství. V rámci členství totiž by bylo nepřípustné, aby Španělsko mělo s Gibraltarem uzavřenou hranici.

Ovšem uzavření dohody a otevření španělsko-gibraltarské hranice bylo zase pouhým důsledkem dlouhodobého britsko-španělského sporu, nikoli však jeho podstatou. Nutnost dalších jednání a změna postojů obou zemí i nadále přetrvávají.

I v současné době spadá Gibraltar pod správu Spojeného království a podle legendy setrvá do té doby, dokud na jeho skále zůstane magot bezocasý.

3 Teoretická východiska: teorie vzniku pojmu, etymologie a terminologie

„Ti Španělé, kteří s nimi koexistovali, měli být nazýváni "yani", nikoli "llani" a zároveň se jim mělo říkat "yanito", ve smyslu milé zdobněliny, což je mnohem jednodušší na výslovnost než "gibraltareño".“⁶

Při zkoumání jazykové varianty mluvené na Gibraltaru jsem narazila na nejasnosti, pokud jde o její název. Považuji tedy za podstatné rozebrat etymologii označení gibraltarské mluvy ihned na začátku své práce.

Z ortografického hlediska se lze setkat s následujícími termíny: *llanito*, *yanito*, *janito*, *giannito* nebo *gibberish*. Celkem je možné říci, že stejně původ slova i jeho písemná podoba představují velmi kontroverzní záležitost a již samotný název nabízí ihned několik úhlů pohledu, přičemž každý z nich nastiňuje jiné aspekty této jazykové varianty.

3.1 Do you speak *llanito* or *yanito*?

Co se tedy označuje termínem *llanito*? Všeobecně lze říci, že původ slova je celkem nejasný a v souvislosti s jeho etymologií existuje řada hypotéz. Primárně je termínem *llanito* ve slovnících označována jedna z forem andaluské španělštiny mluvená na Gibraltaru, jejímiž dominantními jazykovými prvky jsou jak slova španělského původu, tak slova pocházející z anglického jazyka.⁷

Přesnější interpretaci nabízí Elena Barbera Núñez a vysvětluje, že se jedná hlavně o místní variantu. Její jazykové jádro tvoří převážně směs britské angličtiny, jež se používá na samotném Gibraltar, a španělštiny z Andalusie.⁸

⁶ BARBERA NÚÑEZ, Elena. *Do you speak yanito?* [online]. Andalucíaeduca, No. 11, 4/2009, s. 34 [cit. 2016-07-06]. URL: <http://www.andaluciaeduca.com/hemeroteca/ae_digital11.pdf>.

Překlad byl proveden z následujícího originálu: „*Los españoles que con ellos convivían deben haberlo pronunciado ‘yani’ y no ‘llani’ y como diminutivo afectuoso, ‘yanito’ que es mucho más fácil de pronunciar que ‘gibraltareño’.*“

⁷ RAYMON, Hickey. *A dictionary of varieties of English*. John Wiley & Sons, 12. 12. 2013.

⁸ BARBERA NÚÑEZ, Elena. *Do you speak yanito?* [online]. Andalucíaeduca. No. 11, 4/2009, s. 34 [cit. 2016-07-06].

Dostupné z: <http://www.andaluciaeduca.com/hemeroteca/ae_digital11.pdf>.

Další možný výklad nabízí lingvistka Anja Kellermann v knize „Language, Politics, and Identity in Gibraltar“ a předkládá čtyři hlavní teorie vzniku názvu *llanito*:⁹

1. ze společného křestního jména *Giovanni*
2. z křestního jména *Johny*
3. z geografického názvu *el llano* (rovina, planina)
4. na základě jiných odvozených významů slova *llano* (označení obyvatel planiny)

3.1.1 Odvození od křestního jména *Giovanni*

Slovo *llanito*, nebo její starobylejší verze *giannito*, má poněkud italský nádech. Z teoretického hlediska se mohlo jednat o zdobnělinu pro jméno Giovanni, tedy pro velmi časté, typicky italské křesťanské jméno.¹⁰ Během kulturního a jazykového kontaktu mezi Gibraltáry a italskými přistěhovalci došlo k modifikaci tohoto jména, bez ohledu na správnou pravopisnou podobu.

Další teorii vzniku předkládá Johannes Krammer v knize „English and Spanish in Gibraltar“. Popisuje zde to, že se jednalo o janovskou verzi italského jména Gianni, které janovská komunita vyslovovala velmi specificky. Počáteční souhlásku totiž Janované vyslovovali jako [dz] a celé jméno tedy znělo jako [dzani].

Je také zajímavé, že při sčítání obyvatelstva v roce 1777 vysoké procento účastníků se jmenovalo právě Giovanni. Neville Chipulina, specialista na Gibraltar, tvrdí, že se zdá, že se nejednalo jen o křestní jméno, nýbrž o synonymum pro celou populaci.

3.1.2 Odvození od křestního jména *Johny*

Existuje další hypotéza o možném původu názvu *llanito*, která také souvisí s křestním jménem. Alternativou je tentokrát anglické křestní jméno Johny.¹¹ Při změně mluvní situace mohlo dojít k modifikaci znění tohoto jména. Mluvčí, kteří nebyli anglickými

⁹ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001.

¹⁰ O přítomnosti Italů na Gibraltaru je zmíněno v rámci kapitoly *Jazykové a kulturní vlivy*.

¹¹ LIPSKI, John. *Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar*. *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 417.

rodilými mluvčími, si přizpůsobili výslovnost anglického jména zákonitostem španělské výslovnosti. Ve výsledku napodobení výslovnosti vzniklo slovo, jež mohlo znít jako [choni].

Jazykovědec John Lipski uvádí, že užití názvu *choni* (nebo také *chone*) s odkazem na anglické jméno, bylo prokázáno také i v jiných španělsky mluvících zemích, jako například na Kanárských ostrovech.¹² Podle něj tento název mohl být jedním ze zdrojů vzniku pojmu *llanito*. Ovšem tato interpretace označuje britské přistěhovalce na území Gibraltaru, nikoli místní obyvatelstvo.

3.1.3 Odvození od geografického názvu *llano*

Jednou z dalších hypotéz ohledně vzniku pojmu *llanito* je myšlenka Nevilla Chipulina, který mluví o možném odvození slova od španělského slova *llano*, což v překladu znamená rovina či planina. Reference tedy je směřována ke geografickému označení. Přidáním deminutivního sufixu *-ito*, jenž je pro španělštinu typický, vznikla zdvojnásobena *llanito*, kterou bychom mohli na první pohled interpretovat jako malé rovinaté území nebo oblast planiny táhnoucí se podél Středozemního moře.

Pokud bychom považovali slovo *llanito* za španělské deminutivum, nabízí se zde otázka, jestli je překlad s odkazem na Gibraltar doprovázen pozitivními konotacemi s významem znaku menšího rozměru, nebo ho lze vnímat jako negativní pragmatický rys hodnocení. Jak je známo, definice zdvojnásobin spíše vyjadřuje oslabení vlastnosti daného předmětu, a tudíž při překladu bychom se mohli setkat s negativním postojem k výkladu, zkreslující rozměr území Gibraltaru. Mohlo se tedy jednat o ironickou referenci pocházejícího z andaluského humoru? Tato interpretace však i nadále zůstává pouhou domněnkou.

¹² ARMISTEAD, Samuel. *Sobre la lengua de los cambulloneros: El Pichingli*. Davis: University of California, 1995, s. 246.

3.1.4 Odvození od dalších významů *llano*

S neméně zajímavým poznatkem přišel gibraltarský historik Tito Vallejo. Jeho teorie je založena na historickém faktu, že na konci 19. století zaměstnaly britské vojenské oddíly Španěly z Campo Area s cílem postavit a rozšířit loděnice na území Gibraltaru.¹³

Ovšem vzhledem k velkému nedostatku míst k ubytování pracovníků na Gibraltaru, se tito lidé museli usadit v chudinské čtvrti na úpatí pohoří Sierra Carbonera, na místě známém jako *El Llano* neboli „plán“. Odtud vzniklo pro ně označení *Gente del Llano*, neboli lidé z Llano. Tito Vallejo naznačuje, že později se termín ustálil jako *llanitos* a že nějakým způsobem začal odkazovat nejen na lidi z této oblasti, nýbrž také pro označení obyvatel, kteří žili v místě, kde lidé „z pláně“ pracovali.

3.2 Pojem *yanito*

Název *yanito* na první pohled reprezentuje další písemnou variantu slova *llanito*, související s procesem defonologizace, tedy zánikem protikladu fonémů /l/ a /y/, který je pro andaluskou španělštinu velmi typický. V důsledku toho výslovnost obou hlásek zůstává stejná a rozlišuje se pouze písemně, přičemž sám význam se nemění. Ať je správný úsudek jakýkoli, co se týče argumentů ohledně správného pravopisu, je těžké říct, zdá se v tu dobu preferovalo užití „y“ nebo typického andaluského „ll“.

V současnosti platí, že ve slovníku DRAE tato podoba uvedena není (po zadání do vyhledavače je dané slovo přesměřováno na položku *llanito*).

3.3 Pojem *yanito* z arabského [dzani]

Také další hypotéza o možném vzniku názvu *yanito* je založena na souvislosti s geografickým označením. Jak vysvětluje Kellermann, není vyloučeno, že kořeny pojmu *yanito* sahají do dob arabské nadvlády na Pyrenejském poloostrově.

V arabském jazyce totiž existuje výraz, který lze doslovně přeložit jako „v úbočí hory“. Tímto termínem označovali Arabové samotné obyvatele města, které leželo přímo v úbočí dnešní gibraltarské skály.

¹³ ARCHER, E. G. *Gibraltar, Identity and Empire*. Glasgow: Routledge, 2013, s. 41-58.

Důležité pochopitelně je, jak se toto arabské sousloví vyslovuje: jeho fonetický přepis je [dʒani]. Výslovností i významem se tak toto sousloví velmi podobá španělskému slovu *yanito/llanito*. Kellermann a další lingvisté tvrdí, že souvislost mezi arabským označením a španělským slovem je velmi úzká. Nejedná se však o ojedinělý případ, kdy arabština jazykově ovlivnila španělskou terminologii. Při detailnějším jazykovém rozboru španělského lexika, zjistíme, že ve skutečnosti obsahuje mnoho arabismů. Ostatně připomeňme, co jsme již uvedli: *Gibraltar* je arabského původu (jak již bylo zmíněno v úvodní kapitole).¹⁴

3.4 Pojem *janito*

O méně známé teorii ohledně písemné verze *llanito* se zmiňuje lingvista Chapulina, který uvádí další možnou variantu: *janito*. Vznik tohoto termínu odůvodňuje tím, že výraz může pocházet z anglického slova *janitor*, neboli „údržbář“. Jiný gibraltarský specialista, Lionel Ullger, objasňuje tuto souvislost na základě záznamů o pracovní síle. Na přelomu 18. a 19. století, většina Gibraltáranů, kteří přišli do styku se Španěly, již na Gibraltar docházeli každý den za prací, byli povoláním údržbáři. Nehledě na to, zdá byli původními obyvateli skály, nebo občany Británie. Od té doby vznikla španělská asociace mezi obyvateli Gibraltarů, jejich profesí a národností: *Janito – Llanito*.

3.5 Pojem *gibberish*

Dalším z možných označení gibraltarské mluvy je *gibberish*. Oproti jiným názvům (*yanito, llanito, janito*), které svou formou odkazovaly ke španělštině, termín *gibberish* vystihuje spíše anglické pojmenování.

Jeden z největších a nejvýznamnějších slovníků anglického jazyka na světě, The Oxford English Dictionary, reprezentuje obecný konsensus a definuje pojem *gibberish* jako: „nesrozumitelnou řeč nepatřící k žádnému ze známých jazyků“. Stručnější interpretace, která se taktéž ve slovníku uvádí, popisuje tento jev jako „nesrozumitelné tlachání“.¹⁵

¹⁴ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 9.

¹⁵ *Oxford dictionaries* [online]. [cit. 2016-07-11]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/gibberish>.

V současné době význam slova v anglicky mluvícím prostředí není tolik lingvisty debatován a většina výkladových slovníků spíše se přiklání k podobné interpretaci.

Existuje také domněnka, že původ slova *gibberish* je odvozen od muslimského jména *Jabir*, jenž ve své zlatinizované verzi má podobu *Geber*. Termín byl používán s referencí na nesrozumitelný technický žargon, který byl často užíván alchymisty, přičemž jeden z těch nejznámějších alchymistů se jmenoval právě Jabir.¹⁶

Ke shrnutí mohu říct, že všechny uvedené hypotézy zůstávají hypotézami, byť různě věrohodnými. Jak poukazuje samotná Kellermann, vzhledem k tomu, že doposud nebyly provedeny žádné hlubší lingvistické výzkumy, otázka názvosloví zůstává velmi komplikovaná. Existuje totiž celá řada otázek kolem této jazykové zvláštnosti. Primárně se řeší, kdy došlo k vůbec prvnímu užití jednoho z termínů. Dále také, kdy a kým byly první zmínky o tomto jevu zaznamenány.¹⁷

¹⁶ BUCHMANN, Hipolito. *The Esoteric Codex: Medieval Astrologers*. [online]. Lulu.com, 2015, s. 64 [cit. 2016-07-11]. Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=o0PLCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>>.

¹⁷ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 10.

4 Bilingvismus a diglosie na Gibraltaru

V rámci lingvistického zkoumání vzniku a vývoje gibraltarštiny se nevyhneme pojmům *bilingvismus* a *diglosie*. Na první pohled se může zdát, že pojmy označují stejný jev, jenž se do češtiny překládá jako dvojjazyčnost. Oba dva sociolingvistické fenomény odráží sociální a etnickou diferenciaci. Dále taktéž představují různé jazykové varianty a systémy, jež jsou spojené s každodenní komunikací mluvčích.¹⁸

Ve skutečnosti je třeba tyto dva termíny odlišovat, protože, každý z nich má svůj vymezený obsah. V následujících dvou podkapitolách vysvětlím definici a uvedu jednotlivé jevy do souvislosti s gibraltarskou mluvou.

4.1 Gibraltarský bilingvismus

Situací, kdy na jednom území koexistuje více etnik a tedy vedle sebe koexistuje i více jazyků, je v naší době nespočet. Gibraltar je příkladem takového stavu. Na jeho území po staletí docházelo k mísení různých národů, zvyků, ale také jazyků.

Do 18. století se na území Gibraltarů mluvilo hlavně španělsky (historická a geografická vazba na Španělsko). Existovala zde však řada i dalších jazyků či dialektů, jimiž mezi sebou mluvily pouze menšiny (Italové, Janované, Sefardité atd.). Ovšem změna politické situace na Gibraltarů na počátku 18. století v souvislosti s příchodem Britů na tohle území, ovlivnilo také sociolingvistickou situaci.

V důsledku této změny došlo k rozdělení gibraltarského obyvatelstva na starou a novou populaci. Do staré populace bylo zahrnuto původní obyvatelstvo, včetně menšin. Jako hlavní dorozumívací jazyk používala tato skupina španělštinu. Nová populace se skládala z příslušníků anglické národnosti a jejich jazykem byla přirozeně angličtina.

Postupně na tomto území začalo docházet k situacím, kdy obyvatelé obou skupin byly donuceny použít jazyk té druhé skupiny. Příkladem mohla být komunikace britských vojáků (nová populace) s místními. K opačné situaci došlo během oficiální komunikace. Protože se angličtina stala jediným úředním jazykem na Gibraltarů, vznikla potřeba u nerodilých mluvčích naučit se anglicky, aby byly schopni komunikovat s úřady.

¹⁸ DOROVSKÝ, Ivan. *Bilingvismus, diglosie a tzv. mikrořazyky na Balkáně*. Brno: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, 1987, s. 36.

O lingvistické situaci, která se tu zrodila během 18. a 19. století, lze mluvit spíše jako o koexistenci dvou evropských jazyků, které se na začátku vzájemně neovlivňovaly. Jazykoví uživatelé byli striktně rozděleni dle jazykové příslušnosti a komunikační situace (zdá se jednalo o formální či neformální mluvený projev).

Změnu ve vnímání a užití obou jazyků došlo až ve 20. století. Jedním z důvodů bylo zavedení jazykových reforem. Detailní průběh a důsledek těchto reforem bude rozebrán v kapitole *Jazykové a kulturní vlivy* o anglickém vlivu na mluvu Gibraltářanů.

Ukázalo se tedy, že na počátku 18. století se na území Gibraltaru zrodil anglo-španělský bilingvismus. Myšlenka existence dvojjazyčnosti je podpořena argumenty sociolingvistů. Dle jejich názorů totiž stačí, aby v rámci jednoho společenství existovaly vedle sebe dva rovnocenné jazyky, přičemž není důležité, jaký počet obyvatel tím či oním jazykem mluví a na jaké úrovni jej ovládají.

Problematikou anglicko-španělského bilingvismu se ve světě zabývá mnoho studií: nejvíc se jich zaměřuje na oblasti v USA, dále pak na Latinskou Ameriku a Karibik. Každá tato oblast je svým způsobem specifická a vykazuje jiný sociolingvistický rozměr této jazykové variace.¹⁹ Svěbytný je i případ gibraltarštiny, zvláštní varianty anglicko-španělského bilingvismu.

V současnosti si Gibraltar i nadále zachovává status bilingvního státu s tím, že angličtina je vnímána jako formální jazyk a španělština jako méně formální.

Otázkou však zůstává, jak Gibraltářané při svém bilingvismu (někdy se také mluví o multilingvismu) vnímají otázku mateřského jazyka, co za něj považují?

4.2 Diglosie

Pokud jde o výklad sociolingvistického pojmu *diglosie*, přikláním se k definici Marcely Grygerkové, významné jazykovědné bohemistky, jež se mi zdá pro mé téma nejužitečnější. Pod pojmem diglosie Grygerková chápe takovou jazykovou situaci, kdy mluvčí používá dvě variety jazyka. Obecněji řečeno tento jev rozděluje mluvu na nižší a vyšší podobu jazyka a tím

¹⁹ LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. *Neophilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 414.

poukazuje na rozdílnou funkci, kterou daná varieta zastává, a rozdílný sociální status uživatelů.²⁰

V případě Gibraltarů taková diglosie existuje mezi *llanito* a angličtinou, popřípadě španělštinou. V prvním případě (*llanito*-angličtina) plní *llanito* (pokud ho budeme považovat za atypickou varietu anglického jazyka) nižší jazykovou podobu a tedy má menší prestiž, je strukturně jednodušší a není standardizovaný v kodifikačních příručkách. Anglický jazyk je v této diglosii tedy vyšší (a vlastně nejvyšší) jazykovou formou. Učí se ve školách, vyučuje se ve školách, používá se v písemných projevech a ve formální komunikaci.

Tutéž strukturu lze uplatnit na druhou diglosii: *llanito*-španělština. Ke shrnutí jen dodám, že v obou případech zaujímá *llanito* vždy nižší jazykovou podobu. A vzhledem ke skutečnosti, že jeho jazykové užití má upadající charakter (podrobněji bude rozebráno v kapitole *Sociolingvistická situace na Gibraltarů*), je nelogické předpokládat, že se dané jazykové postavení do budoucna změní.

4.3 *Llanito versus Spanglish*

Gibraltarština má především charakter hovorového jazyka používaného v běžné komunikaci. Pro svou strukturu, která spočívá v mísení anglického jazyka se španělským, je *llanito* poměrně často srovnáváno s fenoménem tzv. *spanglish*. Aby nedocházelo k mylnému zaměňování pojmů, je třeba uvést ihned několik rozdílů.

Pod pojmem *spanglish* je míněn ten lingvistický jev, jenž vznikl jako produkt mísení dvou jazyků, a to angličtiny a španělštiny. Tento jazykový hybrid je zkratkou pro výraz *Spanish English* (španělská angličtina), vyznačuje se tedy pošpanělšťováním nebo pouhým přejímáním slov z angličtiny do španělštiny, což signalizuje dominantní postavení angličtiny v této jazykové variantě.²¹ Podle názoru jazykovědce Dwighta Bolingera, se jedná o druhý nejrozšířenější stigmatizovaný dialekt v USA (ihned po *Black English* neboli černošské angličtině), jímž mluví největší etnická skupina neanglického původu. Stigmatizovaným dialektem jej nazývá proto, že *spanglish* bývá často považován za „nedbalou mluvu“ a jeho

²⁰ GRYGGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura*. Ostrava: Filozofická fakulta ostravské univerzity, 2002, s. 16.

²¹ VIERECK, W. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Přel. Marek Nekula. Praha: Lidové noviny, 2005.

uživatelé za negramotné a málo inteligentní vzhledem k neschopnosti naučit se správnému užití jednomu či druhému jazyku.²²

Llanito je jakýmsi evropským ekvivalentem *spanglish*, neboť je také jazykovým propojením angličtiny a španělštiny. Zatímco *spanglish* je komunikačním nástrojem latinskoamerických přistěhovalců v USA²³, fenomén *llanito* se vztahuje pouze na mluvčí britské angličtiny a andaluské španělštiny. První rozdíl tedy spočívá v odlišnosti variant obou básových jazyků (americká angličtina versus britská angličtina, americká španělština versus andaluská španělština).

S tímto neodmyslitelně souvisí další rozdíly, totiž geografická poloha a rozsah užití obou variant. Zatímco *spanglish* hovoří až několik milionů lidí na jihu a východě USA, kteří jsou původem z Latinské Ameriky, uživatelů *llanita* je daleko méně a žijí v nevelké oblasti gibraltarského poloostrova (etnicky je tvoří Janované, Španělé, Britové, Arabové, Židé a Malt'ané).

²² BOLINGER, Dwight. Jazyk – nabitá zbraň. *Vesmír* 81. Únor 2002, s. 105.

²³ HEVEROVÁ, Eliška. *Možnosti transferu znalostí anglického jazyka na němčinu jako druhý cizí jazyk z hlediska osvojování slovní zásoby*. Diplomová práce. České Budějovice, 2007, s. 15.

5 Llanito: jazyková varieta nebo „code-switching“ systém“?

Z lingvistického hlediska je důležité stanovit, čím llanito vlastně je, zda se jedná o jazykovou varietu, nebo systém přepínání jazykových kodů (za podnětné informace k této věci děkuji dr. Anně Mištinové).

Máme-li na položenou otázku odpovědět, musíme nejprve uvedené pojmy vyjasnit.

5.1 Llanito: dialekt, sociolekt či idiolekt?

Ve chvíli, kdy určitý jazykový útvar užívá pouze nějaká část společnosti, lze tento útvar považovat za varietu či variantu jazyka. Termín *varieta* je považován ve vztahu k příznakovému označení dialekt za termín neutrální: označuje komunikativní verzi jazyka. Každá varieta má svá určitá specifika a všeobecně platí, že má nadregionální povahu a institucionalizovanou normu.²⁴ Z terminologického hlediska se dělí na tři následující podskupiny: dialekt, sociolekt a idiolekt. Pro lepší pochopení jazykové situace bych ráda v následujícím odstavci stručně srovnala všechny tři varianty a poukázala na jejich možné vztahy k fenoménu llanito.

Dialekt, nebo také nářečí, je v sociolingvistice chápán jako varieta vymezená oblastí použití. Dříve se mluvilo jen o geografickém výskytu variety, nyní se zahrnuje také vertikální aspekt, tj. vymezení sociální vrstvou či třídou. Pro dialekt je charakteristické, že jeho hranice nemusí odpovídat a téměř nikdy neodpovídají státním hranicím, ba dokonce ani hranicím regionů či jiných politických útvarů.

V kapitole 2. 4. Llanito versus *spanglish* jsem srovnávala jazykový fenomén llanito s jeho „příbuzným zaatlantickým protějškem“ *spanglish*. Opřela jsem se o myšlenku amerického lingvisty D. Bolingera, jenž ve svém článku „Jazyk - nabitá zbraň“ popisuje fenomén *spanglish* jako dialekt (autor mluví o tzv. stigmatizovaném dialektu). Pokud bych se držela této tezi, považuji v tomto případě za logické vnímat llanito, jakožto evropský protějšek *spanglish*, také jako dialekt.

Na fenomén llanito lze také nahlédnout jako na sociálně definovanou jazykovou variantu, jako na sociolekt. Taková interpretace chápe obyvatelstvo Gibraltaru jako konkrétní

²⁴ ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2011, s. 45.

sociální skupinu, pro níž je mluva llanito jedním z charakteristických prvků. Pokud bychom chtěli takto definovanou skupinu zkoumat, museli bychom se zaměřit na různá kritéria, mj. věk, pohlaví, vzdělání, povolání.

Idiolekt je lingvistický termín pro soubor vyjadřovacích prostředků jednotlivých jazykových rovin příznačný pro jednotlivce či malou skupinu. K vytvoření této jazykové varianty dochází během osvojování jazyka (základem je jazyk mateřský) a odráží tedy všechny vlivy, jimž byl jedinec či určitá skupina jedinců vystavena.²⁵

Na základě výše uvedené definice lze konstatovat, že llanito může také být vnímán jako určitý typ idiolektu.

5.2 Llanito jako „code-switching“ systém

Zcela jiný názor a pohled na tuto problematiku má Neville Chipulina, odborník na llanito. V jednom ze svých děl uvádí, že llanito vlastně není ani jazyk ani dialekt. Považuje ho za jakýsi „*code-switching*“ systém, neboli systém „přepínání kódů“. Tento termín pochází ze sociolingvistiky a je běžný pro jak mezi dialekty a standardem, tak mezi různými jazyky.

Princip fungování tohoto systému je založen na tom, že mluvčí během komunikace aktivně přechází z jednoho jazykového systému k druhému. Díky tomu, že uživatel střídá, dokonce někdy i nechtěně, jazykové variety, odráží tento systém lingvistický projev jedince či celé skupiny.

Na první pohled se dokonce zdá, že se jedná o jakousi hříčku slov, verbální strategii v multilingvní komunikaci či zvláštní způsob mluvy. Ovšem neexistují pevná pravidla, která by uváděla přesnou větnou strukturu. Konstrukce může být následujících typů:

- 1) I am going to see María para arreglar todo.
- 2) Voy a ir a María to arrange everything.
- 3) I am going to ver a María para arrange everything.

²⁵ PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: Poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 89.

6 Charakteristika gibraltarské mluvy

Představa, že vývoj mluveného jazyka lze naplánovat či řídit, se v sociolingvistice považuje za nesprávnou.²⁶ V jazykovém areálu mluvy llanito vznikly četné morfologické, syntaktické a lexikální gibraltarismy. Nicméně, jak uvádí Alexander Bergs, je překvapující, že doposud nebyly provedeny žádné systematické analýzy tohoto jazykového útvaru. Část, jež lze považovat za nejvíce výraznou, najdeme ve fonetické, fonologické a lexikální rovině.²⁷

6.1 Fonetické a fonologické aspekty

Specifičnost gibraltarštiny spočívá v tom, že při svém formování vycházela z andaluske španělštiny. Přirozeně tedy přejala andaluske vlivy, které se podepsaly i na její výslovnosti. Nejvíce fonologických rozdílů obsahuje konsonantický systém.

Z fonologického hlediska je llanito charakterizováno následujícími rysy: modifikace konsonantů a jejich redukce na koncové slabice.

Při detailnějším studiu výslovnosti gibraltarské mluvy narazíme ihned na několik výrazných fonetických zvláštností.

Nejpříznačnějším z nich je foném /s/.

Typickým jevem je neutralizace opozice /s/ - /θ/. Místo alveolárního [s] se vyslovuje interdentalní [θ]. Jedná se o jazykový jev *ceceo*, který se vyskytuje v některých oblastech Andalusie.

Dále je dost často uváděn charakteristický sklon k redukci nebo úplnému zániku (elize) fonému /s/ na konci slabiky.

Výjimkou není ani aspirace tohoto fonému uvnitř uzavřené slabiky (v pozici kody):²⁸

Asthma → asma → [a^hma]

²⁶ PROKOPOVÁ, Kateřina. *Manuál Encyklopedie lingvistiky*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Karlovy, 2013, s. 203.

²⁷ BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1748.

²⁸Tamtéž, s. 1748.

Dalším výrazným znakem je epenteze fonému /e/. K tomuto neetymologickému vložení dochází za podmínky, že dané slovo začíná na sykavku, po které nutně následuje libovolná souhláska:

Small → [e'smol]

Podobně jako v andaluském nářečí andaluském se i v gibraltarštině objevila ztráta fonologické opozice /r/ a /l/ na konci slova a slabiky, tzv. rotacismus.

V následující tabulce je vyjádřeno jak vysoké je procentuální zastoupení případu rotacismu zaznamenaného na Gibraltarě a v různých španělsky mluvících městech (viz Obrázek 1):

Obrázek 1: Rotacismus na Gibraltarě a ve Španělsku

Cuadro 2: Comportamiento de /l/ y /r/ (%)

/rC/			/r#C/			/r##/			/lC/		/l#C/			/l##/			
[r]	[l]	[Ø]	[r]	[l]	[Ø]	[r]	[l]	[Ø]	[l]	[r]	[Ø]	[l]	[r]	[Ø]	[l]	[r]	[Ø]
82	0	18	56	1	43	5	0	95	31	29	40	47	17	36	11	0	89
<i>Gibraltar</i>																	
96	0	4	88	2	10	47	0	53	84	0	16	81	1	18	56	0	44
<i>Cáceres</i>																	
84	2	14	70	0	30	29	0	71	43	38	18	47	18	35	38	0	62
<i>Sevilla</i>																	
89	1	9	65	1	34	27	1	72	48	31	21	52	10	38	25	0	75
<i>Granada</i>																	
73	12	15	59	17	24	28	8	64	65	23	12	73	2	25	36	7	57
<i>Las Palmas</i>																	
99	0	1	99	0	1	97	0	3	100	0	0	100	0	0	99	0	1
<i>Madrid</i>																	

C = consonante; # = contorno de palabra; ## = contorno de frase

Zdroj: LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 418.

Další charakteristický rys najdeme při srovnání afrikáty a frikativy. Z auditivního hlediska jsou afrikáty a frikativy mezi sebou tradičně rozlišovány. Afrikáty vnímáme jako sekvenci exploziv. Frikativy vykazují souvislý třecí šum. V porovnání s tímto klasickým způsobem výslovnosti, kvůli modifikované výslovnosti llanito, dochází u této varianty k přesnému opaku. Ve výsledku v gibraltarské výslovnosti neznělá postalveolární frikativa [ʃ] splývá s neznělou postalveolární afrikátou [tʃ]:

El tische – the teacher

K výrazným změnám dochází také u fonému /n/, který má tendenci se velarizovat, pokud se nachází na konci slova.

Stejně jako v andaluském dialektu dochází v llanitu ke ztrátě opozice palatal /l'/ a /y/, tj. k *yeísmo*. Také proto dochází ke změně:

Llanito ↔ yanito

K příznačným rysům konsonantického systému gibraltarštiny také patří aspirace fonému /h/ na začátku slova:

Hunger → hambre → ['hambre]

K redukci na konci slabiky nedochází jen u fonému /s/, tento jev byl zaznamenán také u dalších konsonantů a u větších souhláskových skupin:

Teapot → tipá → [ti'pa]

Appointment → apoinmén → [apoin'men]

Dále bylo zaznamenáno, že v důsledku velké variability redukčních procesů došlo ke změnám v gramatických kategoriích. Příkladem je slovo *túnel*, jež se jak na Gibraltar, tak v Andalusii vysloví jako [tune]. Plurálová forma *tuneles* se v andaluské španělštině toto slovo vysloví jako [túnele^(h)].²⁹ Ovšem mluvčí llanito na základě souhláskové skupinové redukce toto slovo vysloví zkráceně: [tune^(h)]. Ve výsledku není možné rozpoznat, bez výchozího kontextu, že se jedná o množné číslo.

²⁹LIPSKI, John. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. *Neuphilologische Mitteilungen*. Vol. 87, No. 3, 1986, s. 419.

Dále předkládám dvě tabulky, které znázorňují grafickou realizaci konsonantického systému a vokálního systému:

Obrázek 2:Konsonantický systém

b	c/k	ch	d	f	g	h/-	j	l
[b]	[k/k ^h]	[tʃ/ʃ]	[d/ð]	[f]	[g/ɣ]	silent	[dʒ]	[l/l ^h]
ll	m	n	ng	ñ/ny	p	qu/k	r	rr
[ʒ]	[m]	[n/n ^h]	[ŋ]	[ɲ]	[p/p ^h]	[k/k ^h]	[r/r]	[r]
s	sh/x	t	v	x/h	-/w	z	'/-	
[s]	[ʃ]	[t/t ^h]	[v/β]	[h]	[w]	[z]	[ʔ]	

Zdroj: *Omniglot.com* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>.

Obrázek 3:Vokální systém

a	â	ä/a	e	ê	ë/e	i
[a/æ]	[a ^h]	[ə/a]	[e/ɛ]	[e ^h]	[ɜ/ɛ:]	[i/j]
î	ï/i	o	ô	u	û	ü/a
[i ^h]	[ɪ]	[o/ɔ]	[o ^h]	[u]	[u ^h]	[ʌ/ä]

Zdroj: *Omniglot.com* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>.

K popisu výše uvedených tabulek je třeba dodat, že jak konsonanty, tak vokály obsahující dvě fonetické varianty se drží jistých zákonitostí. Zpravidla, první fonetická varianta se vždy vztahuje na výslovnost na začátku slova. Pokud se jedná o druhou variantu, ta je bohatší

na užití protože se může objevit i na jiných místech. Dále u fonetických alternativ platí, že se první varianta používá ve starém pravopisu a druhá v novém pravopisu.³⁰

6.2 Morfosyntaktické zvláštnosti

6.2.1 Variabilní slovosled

V průběhu zkoumání syntaktické roviny llanito jsem narazila na poznámku jazykovědce Levey o tom, že zatím neexistují lingvistické studie zaměřené na syntax. To je jistě dáno velkou variabilitou možných konstrukcí, srov.:

I am going to see María para arreglar todo.

Voy a ir a María to arrange everything.

I am going to ver a María para arrange everything.

6.2.2 Fakultativní anglicko-španělská kombinace

Výrazným prvkem je kombinace anglických a španělských slov v rámci jedné věty či výrazu. Tohle jazykové střídání nemá pevná pravidla a může se kombinovat následně:

Buenos morning

Ninety nueve pence

V takových případech se často dává přednost anglické výslovnosti slov, ovšem téměř vždy s výrazným španělským přízvukem.

6.2.3 Perifrastické konstrukce *hacer* + *-ing*

Velmi frekventované je v gibraltarské mluvě užití perifrastické konstrukce. Základem pro to je anglické pravidlo, dle kterého po slovesu „do“ je u následujícího slovesa povinná *-ing* forma (gerundium): *do shopping*, *do cleaning*. V praxi se začala tato konstrukce také aplikovat

³⁰ *Ortografía*. [online]. Llanitolanguij.com, 2016 [cit. 2016-07-28]. Dostupné z: <http://www.llanitolanguij.com/2013/04/ofografi.html>.

na llanito. Rozdíl je v tom, že místo anglického „do“ se používá jeho španělský překlad „hacer“.

Uvedu několik příkladů pro představu:³¹

Do shopping → Hacer shopping

Do knitting → Hacer nitin

6.2.4 Proces syntaktické kontrakce španělských výrazů

Jednou z dalších specifičnosti llanito je fenomén, který jsem nazvala procesem syntaktické kontrakce španělských výrazů. Pod tímto termínem míním proces, během kterého dochází k minimalistickému zkracování víceslovného výrazu do jednoho slovního celku. Tudíž na první pohled je téměř nemožné odhadnout jejich původní význam, pokud nám daný výraz není předem známý. Jsou dvojího typu.

První typ se tvoří pouhým zkracováním víceslovného výrazu do jednoho slovního útvaru. Jako příklad nám poslouží slovo *ponolove*. Každá slabika zde představuje začátek každého nového:

Po → pues

no → no

lo → lo

ves → ve

Lze ovšem tvrdit, že taková hromadná spojení respektují fonologické změny typické pro llanito. Například u slovesa *ves* došlo k zániku koncového –s.

Druhý typ je poněkud složitější. Zde je zapotřebí znát jazykový kontext, zda se jednalo o španělskou kompozici a jestli její struktura kopírovala strukturu anglickou. Uvedu příklad.

Slovo *calamita* (magnet) pochází ze slovní zkratky pro výraz *calador de meter*, jenž vznikl kombinací anglických a španělských slov, ovšem ponechávající původní anglický frazém *penetrator of meters*. K tomu, aby se realizovala kontrakce, musí být dodrženy dva následující kroky:

1. Anglický výraz je doslovně přeložen do španělštiny
2. Přeložený výraz je následně zkrácen do jednoho slovního celku

³¹BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1748.

6.3 Rovina lexikální

Jak již bylo řečeno výše, slovní zásoba Gibraltářanů byla hodně ovlivněna španělským jazykem. Obohacování slovní zásoby tohoto druhu probíhalo zejména dvěma způsoby: 1) klasickým přejímáním cizích slov; 2) kalkováním.

V následující části bych se ráda zaměřila na lexikální zvláštnosti llanito.

6.3.1 Přejata slova na bázi španělského elementu

Vliv španělského jazyka na gibraltarštinu se projevil dvěma specifickými způsoby. První spočívá v tom, že jsou slova vyslovena způsobem, který by byl ve standardní španělštině považován za chybný: Tato specifická je typická pro chudší oblast Campo de Gibraltar. Uvedme několik příkladů:³²

Caramales – ze španělského *calamares*, „sépie“

Caravela – ze španělského *calavera*, „lebka“

Maquearse – ze španělského *maquillarse*, „líčit se“

Typické je též připojování prefixu *a-* k již existujícím španělským slovům:

Adelante - ze španělského *delante*, „dopředu“

Afoto – ze španělského *foto*, „fotografie“

Amoto -ze španělského *moto*, „motorka“

Aojalá - ze španělského *ojalá*, „kěž (by)“

6.3.2 Přejata slova na bázi anglického elementu

Vzhledem k velkému působení anglického jazyka, jenž se dostal do všech možných sfér (médií, komunikace, úřady, školy) na Gibraltar, není divu, že anglicismy ve slovní zásobě Gibraltářanů tvoří většinu. Již dlouhodobě je zde angličtina vnímána jako jazyk ekonomicky a politicky silnějšího národa, jež žije po boku prostých Gibraltářanů.

³²*The People of Gibraltar* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z:

<<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

Příklady inkorporovaných slov anglického původu, které byly následně pošpanělštěny, jsou následující:

Fall in → *afolínarse* → ze španělského *hacer fila* „zařadit se do řady“

Choose → *chuar* → ze španělského *escoger* „vybrat“

Lollypop → *rolipó* → ze španělského *caramelo en forma de chupete* „lízátko“

6.3.3 Kalkování z anglického základu

Tvorba kalků, čili kalkování, je zvláštním případem přejímání z cizích slov.

Ve slovní zásobě llanito je hojně zastoupeno právě syntaktické kalkování. Vzhledem k narůstajícímu gibraltarskému bilingvismu počet kalků stále roste. V případě zkoumané gibraltarštiny se jedná o nápodobu anglických výrazů. Kalkování se váže na celý výpovědní celek. Uvedu několik příkladů.

Výraz *dar para atrás* odráží doslovný překlad anglické fráze *to give back*. Existuje však i samostatný jednoslovný španělský výraz: *devolver*. Dalším příkladem je *venir para atrás*, což pochází z anglického comeback. Časté je také užití slovního spojení *estar supuesto a*, přesně napodobující anglický frazém *to be supposed to*.

Jak vyplývá z výše uvedených příkladů, dochází uvnitř llanito ke kopírování anglické struktury, přestože nová konstrukce nedává ve španělštině dobrý smysl.

6.3.4 Gibraltarské slovní unikáty

Slovní kreativita Gibraltářanů nezná konce. Součástí specifičnosti slovní zásoby gibraltarské mluvy jsou také její slovní unikáty. Tato oblast zahrnuje skupinu každodenních výrazů, přežívajících idiomů (ve spojitosti s historickými či kulturními událostmi) a zvláštních slov, jejichž použití je typické pouze pro mluvčí llanito. Při jejich studiu jsem se rozhodla klasifikovat tyto slovní unikáty celkem do dvou skupin.

První skupinu tvoří jednotlivá slova. Ani při detailnějším zkoumání pro mě nebylo možné zjistit, jak se přesně zformovaly. Uvedu tedy alespoň příklady takových slov včetně jejich významů:³³

³³ Uvedené příklady byly konzultovány s rodilými mluvčími.

Pirule → slovo s významem „šance 50 x 50“

Pituso → výraz pro slabého člověka (psychicky či fyzicky)

Chavea → „mladá slečna“, užití pro oslovení mladých slečen

Kromě vytváření autentických slov mají Gibraltárané velkou zálibu v tvorbě originálních frází. Mnoho z nich je tvořeno na základě asociace či přirovnání. Některé z nich jsou možné dokonce okamžitě identifikovat, protože se často pojí na místními památkami či událostmi. Zde je několik příkladů:

Ponerse como Bachicha → „hodně se najíst“

Más viejo que anda' pa'lante → výraz pro něco velmi staré či zastaralé

Iba a to mecate → výraz v minulém čase označující člověka, který chodíval rychle

Estar escapado/a → znamená „odejít včas z práce“

Estoy de libertad → „mít volno“, „být na dovolené“

7 Slovníky *yanito*

S psaným llanito se lze setkat jen zřídka. I přesto existují dva yanito slovníky. První z nich byl vydán v roce 1978 ve španělském jazyce pod názvem *Diccionario Yanito*. Celou sbírku slov zkompiloval významný lingvista, a zároveň i autor slovníku, Manuel Cavilla. Jednalo se o dvojjazyčný slovník: llanito – španělština. Rozsahem nebyl velký, byl rozvržen do 48 stran.

V úvodu autor vysvětluje teorie možného původu slova. Dodává také, že záměrem užití rozporuplného slova *yanito* a ne *llanito* v názvu své lingvistické práce, bylo pouze z důvodu poukázat na rozmanitost slov a výrazů pro tuto mluvu, jejíž uživatelé disponují.

Na druhý slovník se muselo počkat až do roku 2001. *The Yanito Dictionary* dílem gibraltarského historika a lingvisty Tita Valleja.³⁴ Již samotný název odrážel jazykový charakter tohoto slovníku. Na rozdíl totiž od svého předchůdce Vallejo publikoval slovník v anglickém jazyce. Příprava podkladových materiálů potrvála autorovi tři roky. Co se týká struktury, byl tento slovník mnohem propracovanější na rozdíl od svého předchůdce. Vallejo ve svém slovníku zachytil přes tisíce slov a výrazů. Nově byly zakomponovány taktéž místní názvy Gibraltaru a informace o jejich původu. Svou sbírku doplnil o známé anekdoty a hypotézy o dějinách Gibraltaru a jeho specifické mluvě. Vše je doprovázeno četnými komentáři autora.³⁵ Za nejznámější výraz považuje Vallejo slovo *napias*. Termín pochází z anglického *nose* a španělského *nariz* a v překladu znamená „velký nos“. Jako další příklad uvádí větu *Me voy a poner un yahoo en mi casa nueva*. Dvojsmyslné *yahoo* je gibraltarskou zkratkou pro *yacuzzi*.

Je zajímavé, že první vydání tohoto slovníku ve španělštině se uskutečnilo až v roce 2014 za podpory městského výboru pro kulturu a díky spolupráci s fotografickou asociací San

³⁴ Tito Vallejo je považován za jednoho z největších znalců gibraltarské historie a mluvy. V současnosti je také autorem dalších knih: *Gibraltar Caves*, *Guns of Gibraltar* a *The Gibraltar Tunnels*.

³⁵ LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008, s. 4.

Roque.³⁶ Pozdní španělské vydání, ke kterému došlo po téměř třinácti letech, argumentuje autor tím, že by se při překladu do španělštiny mohl ztratit původní anglický humor.³⁷

Všeobecně lze konstatovat, že velkou část slovní zásoby v obou slovnících tvoří slova a výrazy z gibraltarského jídelníčku. Lingvista Levey tento fakt vysvětluje tím, že v důsledku přítomnosti britských vojáků, bylo pro ně na Gibraltar importováno mnoho zahraničních produktů, jejichž názvy tehdy neexistovaly v mluvě Gibraltářanů.³⁸

³⁶ *Presentación del "Diccionario Yanito" de Tito Vallejo, un libro de investigación pero también divertido* [online]. [cit. 2016-07-25]. Dostupné z:

<<http://www.sanroque.es/content/presentaci-n-del-diccionario-yanito-de-tito-vallejo-un-libro-de-investigaci-n-pero-tambi-n>>.

³⁷ 'The Yanito Dictionary' ahonda en el gibraltareño [online]. *El mundo* [cit. 2016-07-31]. Dostupné z:

<http://www.elmundo.es/elmundolibro/2003/10/06/no_ficcion/1065436977.html>.

³⁸ LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008, s. 4.

8 Llanito v komunikačních médiích

S llanitem se můžeme setkat i v komunikačních prostředcích, i když ne příliš často. Vlivem moderních technologií a rychlé komunikace pronikla tato jazyková zvláštnost do sociálních sítí, filmů či masových médií. Zasáhla i ty nejrozšířenější komunikační prostředky.

8.1 Tištěná média ve španělštině

O fenoménu llanito se jako o „vymírající mluvě“ píše ve španělských novinách a denících (např. v *El País*³⁹) Tématu se věnoval i anglicky psaný španělský deník *El Local*, který před necelým rokem (15. srpna 2015) psal o llanitu jako o nářečí, které je v ohrožení.

8.2 Tištěná média v angličtině

O llanitu se diskutuje v gibraltarském periodiku *Panorama* (první papírové vydání je z roku 1975)⁴⁰ Jedná se také o první noviny, které bylo možné číst i elektronicky a od roku 2002 jsou vydávány jako denní periodikum. Jedním z nejoblíbenějších pravidelných příspěvků je sloupek *Calentita*, který má humoristickou, někdy až satirickou povahu. Je psán ve formě telefonické konverzace právě v llanitu mezi dvěma fiktivními postavami Cloti a Cynthiou a formou nadsázky pojednává o inovativní slovní zásobě a tzv. code-switching systému, na jehož bázi je llanito tvořeno. Níže citovaná ukázka, která byla uveřejněna 7. května 2002, přibližuje právě výše zmiňované nářečí a odráží postoje místních lidí.⁴¹

- Blimey, que chaparrón le cayó al Hombre Paja, y eso que it is not the rainy season.
- Estoy segura que, as he flew back, he told his advisers: Si lo sé, no vengo.
- It made the news everywhere and also showed, like my darling husband says, que the visit fue un fracaso.

³⁹Why Gibraltar's Llanito dialect is rapidly dying out. *El País* [online]. [cit. 2016-07-22]. Dostupné z: <http://elpais.com/elpais/2015/08/13/inenglish/1439483786_343451.html>.

⁴⁰Yanito is not considered offensive. *Panorama* [online]. [cit. 2016-07-21]. Dostupné z: <<http://gibraltarpanorama.gi/14774/130077/a/yanito-is-not-considered-offensive>>.

⁴¹ LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008, s. 7.

8.3 Internetová média

Kromě tištěného tisku se mnohem více setkáme s pojmem llanito na internetu. Právě internetová média se stala vlivným komunikačním prostředkem v poslední době. Na jedné straně jsou tato média považována za nositele sdělení, na straně druhé je také jedním ze způsobů propagace. Díky internetové propagaci se o llanitu mohlo dozvědět mnoho lidí. V důsledku toho byly od roku 2009 spuštěny internetové aktivity. Pro větší přehlednost rozdělím tato internetová média do tří následujících částí: webové stránky, blogy a sociální sítě.

8.3.1 Webové stránky

S rozvojem internetových médií byly také vytvořeny webové stránky pro llanito mluvu. Jejich oficiální název je *Llanito Llanito* s internetovou adresou: www.llanitollanito.com. Stránky jsou specifické v tom, že nabízí informace o llanitu a to celkem ve třech jazycích: maltština, angličtina a španělština.

V souvislosti s internetovými médii je na místě se zmínit, že llanito se stalo předmětem zájmu také oficiálních stránek města San Roque⁴², jenž se částečně podílelo na vzniku vydání prvního španělského vydání yanito slovníku *The Yanito Dictionary*.

8.3.2 Blogy

K internetovým médiím neodmyslitelně patří blogy. Činnost bloggerů na gibraltarské téma je minimální, ale přece jen existuje. V roce 2009 vznikl blog *Llanito World*, jenž komentuje politické dění na Gibraltar. ⁴³ Autorem je Gibraltářan Robert Vasquez. Autor se snažil o to, aby v názvu blogu slovo llanito označovalo jak lidi žijící na Gibraltar (vychází se z článků o politickém a kulturním dění), tak uživatele mluvy llanito.

⁴²*Presentación del "Diccionario Yanito" de Tito Vallejo, un libro de investigación pero también divertido* [online]. [cit. 2016-07-25]. Dostupné z:

<<http://www.sanroque.es/content/presentaci-n-del-diccionario-yanito-de-tito-vallejo-un-libro-de-investigaci-n-pero-tambi-n>>.

⁴³ Llanito. *Omniglot* [online]. [cit. 2016-07-25]. Dostupné z:

<<http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>>.

8.3.3 Sociální síť

Se vznikem sociální sítě Facebook, bylo jen otázkou času, kdy vznikne také skupina llanito. V roce 2009 Gibraltářan Dale Buttigieg Mena založil skupinu *Llanito llanito*. K dnešnímu dni navštívilo tuto skupinu přes dva tisíce osob. Pravidelně jsou zde přidávány informace týkající se llanita. Jedná se hlavně o články o llanitu jako celku, vysvětlení jednotlivých slov nebo odkazy na kulturní dění na Gibraltar. ⁴⁴

8.4 Televizní média

8.4.1 Televizní programy

Hlavní televizní kanál zabývající se llanitem a vysílající přímo na Gibraltar nese název GBS TV. Na počátku se jednalo o jediný program, dostupný v anglickém jazyce ze zemí jako Velká Británie, Spojené státy americké a Kanada v dané lokalitě a financovaný od roku 1963 z vládních zdrojů. Tato televizní stanice v současnosti nabízí jak lokální, tak i mezinárodní produkci. Konkrétně se jedná o lokální zprávy, diskuzní pořady, pořady zabývající se aktuálním děním.

Dále lze sledovat pořady vážící se k aktuálnímu dění na Gibraltar, jako jsou např. akce nejrůznějšího druhu a volby. Jak již bylo výše zmíněno, program neopomíjí llanito: věnuje mu hned několik pořadů. V prvním z nich, který nese název *Talk About Town*, diskutují v llanitu tři moderátoři o místních záležitostech a věnují se také politice. Druhý pořad představuje kulinářské umění: kuchař Pepe Palmero (odtud název pořadu *Pepe's Pot*) ukazuje divákům, jak připravit pokrmy z tradiční kuchyně. ⁴⁵ Po celou dobu pořadu reaguje na komentáře Pepe jeho asistentka Vanessa. Zábavnou formou tak podávají názorný příklad, jak vypadá llanito během konverzace.

8.4.2 Film

V roce 2009 vznikl dokumentární film pod názvem "People of the Rock: The Llanitos of Gibraltar" čili „Lidé ze Skály: Llanitos Gibraltar“. Autorem námětu a zároveň jeho

⁴⁴Llanito Llanito [online]. *Facebook.com* [cit. 2016-07-29]. Dostupné z: [<https://www.facebook.com/llanitollanito/>](https://www.facebook.com/llanitollanito/).

⁴⁵ *GIBRALTAR BROADCASTING CORPORATION* [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z: <http://www.theinfolist.com/php/SummaryGet.php?FindGo=Gibraltar+Broadcasting+Corporation>.

režisérem se stal americký vydavatel, fotograf a režisér Garrett Wesley Gibbons. Podařilo se mu vytvořit snímek, jenž doposud jako jediný představuje nejen Gibraltar, jeho historii a kulturu, ale také jeho specifickou mluvu. Vše zahrnuje do kulturně-historického kontextu Gibraltarů.

Je zajímavé, že se původně jednalo o krátký film, pouhý studentský projekt, jenž ale dosáhl velkého úspěchu. A tak se Gibbons rozhodl jej vylepšit a dát mu rozměr celovečerního filmu a to konkrétně v těchto oblastech: politická nespravedlnost (pro nedostatečné zastoupení GSD politické strany), národnostní nespravedlnost (kvůli chybějící prezentaci ve filmech) a v neposlední řadě genderová nespravedlnost (nedostatek žen ve filmu). Proto režisér provedl hned několik rozhovorů s význačnými a zajímavými osobnostmi. Aktualizace filmu a jeho rozšíření bylo dokončeno v roce 2011.

8.5 Rozhlasová média

Ani rádiu neunikl tento jazykový fenomén. Mezi hlavní rozhlasová média patří rádio Gibraltar a rádio Farola. Prvně zmiňované rádio započalo regulérně vysílat v roce 1958. I když bylo založeno na modelu rozhlasové stanice BBC (proto se zkráceně nazývá GBC), odlišuje se od něj způsobem financování (dostává dotace od místní vlády). Rozhlasové vysílání probíhá dvacet čtyři hodin denně a to v anglickém i ve španělském jazyce.⁴⁶

Od roku 2005 se lze setkat s touto rozhlasovou stanicí i na internetu. Jsou zde především vysílány informace o současném dění.⁴⁷ Není zde opomíjeno ani llanito, kterému je věnován pořad s názvem *Madre Mia & what makes us Llanito*⁴⁸. Jak již název napovídá, zábavnou formou jsou zde komentovány různé aspekty llanita.

Naproti tomu rádio La Farola bylo založeno mnohem později, v únoru 2016.⁴⁹ Od února tohoto roku se na gibraltarském majáku (zároveň velká dominanta Gibraltarů) usadila

⁴⁶ *GIBALTAR BROADCASTING CORPORATION* [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z: <http://www.theinfolist.com/php/SummaryGet.php?FindGo=Gibraltar+Broadcasting+Corporation>.

⁴⁷ Pro více info: <http://www.gbc.gi>

⁴⁸ *Madre Mia & what makes us Llanito* [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z: <http://www.gbc.gi/radio/highlights/madre-mia-what-makes-us-llanito-46>.

⁴⁹ *Llanitollanito.com* [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z: <http://www.llanitollanito.com/er-blog-de-llanito-llanito>.

rozhlasová stanice La Farola. V současnosti vysílá v anglickém, španělském a italském jazyce – a připravuje i program přímo v llanitu. Název rozhlasové stanice je velmi výstižný: slovo „farola“ najdeme jak ve španělském jazyce tak v llanitu. V překladu z obou jazyků znamená „maják“. Název odkazuje na místo, odkud tohle rádio vysílá. Konkrétně se jedná o gibraltarský maják, typickou místní dominantu Europa Point Lighthouse.

9 Jazykové a kulturní vlivy

„...nová angličtina na Gibraltaru je opravdu velice nová...“⁵⁰

Situace, kdy v rámci jednoho území žije jen jedno etnikum mluvící pouze jedním jazykem, je celkem vzácná. Většinou na tomtéž území koexistuje více národů, které používají také víc jazyků, případně jeden jazyk a jeho různé formy či nářečí.

Gibraltar měl vždy v historii velký význam pro svou strategickou polohu. Této výhody využila v dějinách nejedna mocnost. A právě jeho geografické rozpoložení mělo vliv na vytvoření jeho specifické etnické báze.

Po staletí se na Gibraltaru prostřídaly různé národy, mezi nimiž můžeme jmenovat hlavně Maury, Malt'any, Španěly, Janovany, Brity nebo Židy. Důkazy střetávání a prolínání různých kultur najdeme již ve fénických, kartaginských, ale také římských pramenech. V době stěhování národů zde byla zaznamenána přítomnost také Vandalů, kteří odtud odplouvali do Afriky.

Jak již jsem zmínila v kapitole 1. Kulturně-historická východiska, na začátku 8. století se na toto území dostali Arabové, čímž došlo k nastolení maurského vlivu. Tento vliv byl vystřídán vlivem španělským po reconquistě. Britský duch pronikl na území Gibraltarů až v roce 1704 spolu s válkou o španělské dědictví. Později dominance britského etnika ovlivnila další složení obyvatel Gibraltarů, a to konkrétněji během druhé světové války, kdy britské síly spolupracovaly s Maltou a Severní Afrikou.

I v dnešní době žije na Gibraltaru mnoho národů, což z něj dělá celkem kosmopolitní místo. Přibližně 1/3 populace tvoří cizinci, kteří se zde trvale usadili a prosadili své kulturní prvky včetně těch jazykových. Jedná se především o Asiaty, Maročany nebo Italy. Co se týká pozice Španělů, ti v současné době do Gibraltarů dojíždějí za prací.⁵¹

Etnickou bázi obyvatel Gibraltarů tedy převážně tvoří směsice potomků různých národů: Maurů, Malt'anů, Španělů, Janovanů, Britů a Židů. Je tedy zcela logické, že na vývoj

⁵⁰ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 415. Citace převzata z následujícího originálu:

„...the New English of Gibraltar is still very new...“

⁵¹ PAVLŮ, Radek. *Pyrenejský poloostrov*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998, s. 18.

Llanito působilo v minulosti mnoho rozmanitých jazyků. Llanito využívá celé množství slov, jejichž původ lze nejčastěji vysledovat z italské, janovské, židovské mluvy, nebo také z katalánštiny nebo arabštiny. Poměrně hodně z nich po dokončení svého lingvistického vývoje působí, jako kdyby byla ryzí španělská. I ve skutečnosti velká část populace si opravdu myslí, že se jedná o autentická španělská slova.

9.1 Španělská entita versus anglická

Posuzujeme-li koexistenci španělského a anglického jazyka, nabízí se otázka, jakou mají tyto jazyky funkci a který z nich zaujímá tzv. vyšší postavení v mluvě Gibraltářanů?

Při analýze jazykového vývoje obyvatel Skály zjistíme, že během posledních 300 let byla právě angličtina jediným úředním jazykem na Gibraltar. I přesto španělský jazyk nikdy zcela nevyumřel a jeho přítomnost byla zde velmi tradičně ukotvena.

Z toho plyne nejsložitější jazyková otázka související s Gibraltarem: jak je možné, že zde španělština dokázala přežít jako většinový jazyk zdejších obyvatel i přesto, že španělský element byl mezi původními obyvateli relativně málo zastoupený?

Anglický jazyk sice zde dominoval po tři sta let, ovšem tato „převaha“ si zachovávala status pouhého oficiálního jazyka, nikoli však jazyka, kterým by se běžně mluvilo na Gibraltar.

Od roku 1462 až do příchodu Britů v roce 1763 byla španělština jediným úředním jazykem na tomto území.

V 80. letech americký lingvista John Lipski poznamenal, že Gibraltar byl převážně španělsky mluvící komunitou, která se následně začala uchýlovat k užití angličtiny. Německý historik a lingvista Alexander Bergs ve své knize vysvětluje, že anglický jazyk jakožto jediný úřední jazyk na tomto území byl výhradně používán střední a vyšší společenskou třídou a dále ve vládě, během formálních příležitostí a hlavně ve vzdělávacím systému.⁵²

⁵² BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1747.

Není tedy divu, že uživatelé španělštiny a yanito příslušeli k nižším třídám. Yanito ale bylo také velmi oblíbeným (a mnohem oblíbenějším než angličtina) v konverzaci typu student-student nebo profesor-profesor, nikoli však student-profesor nebo obráceně.

Lipski uvádí, že průzkum ukázal, že španělština i yanito byly součástí běžného života Gibraltářanů, jazykem domácnosti, rodiny či mezi přáteli. Tudíž jazykem neformální komunikace.

Na změny v oblíbenosti jazykového užití poukázaly studie provedené po roce 2000. Lingvisté jako Anja Kellerman nebo Levey upozorovali, že do neformální komunikace, konkrétněji do té, co se odehrává v rodinách, začal výrazně pronikat vliv angličtiny.

Tato tendence se projevila především mezi mladou generací Gibraltářanů. Uvádí se, že změna zasáhla nejvíce skupinu ve věku 9 až 12 let.⁵³ Výsledky také ukázaly, že změna se více projevila u mužů, což se vysvětluje tradičním důrazem na profesionální úspěchy a úspěšnou kariéru, kterou mužům mohla nabídnout pouze znalost angličtiny.

Na základě studií, jež provedli Kellerman a Levey, lze vytvořit obrázek historických proměn jazykové situace na Gibraltaru od 20. století. Výsledky ukazují, že na začátku století generace, kterou Bergs ve své knize nazývá Generace I, byla zcela zřejmě španělsky mluvící.⁵⁴ Znalost anglického jazyka u ní byla minimální nebo dokonce žádná.

K většímu jazykovému zvratu došlo až u další generace, označované jako Generace II, a to během druhé světové války a hlavně po ní. V roce 1944 byl zřízen tzv. Výbor pro vzdělávání, na jehož pokyn byla provedena reforma vzdělávacího systému.⁵⁵

Před rokem 1940 se španělština využívala jako pomocný jazyk na základních školách. Její užití mělo za cíl usnadnit dospívajícím Gibraltářanům začátky výuky anglického jazyka. Týkalo se to osob, které nebyly schopny zvládnout výuku jen v angličtině.

Španělština plnila funkci jakéhosi nestandardního místního jazyka, jak tomu bylo zvykem v jiných britských koloniích, v Africe nebo Asii, kde se za pomoci místního nářečí učili angličtinu jejich obyvatelé. Pozdější pokyny Výboru ovšem razantně změnilo tento

⁵³ KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001, s. 91-93.

⁵⁴ BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012, s. 1747.

⁵⁵ KRAMER, Johannes. *English and Spanish in Gibraltar*. Buske Verlag, 1986, s. 47.

zjednodušený postup. Cílem reformy měla být jazyková unifikace pro usnadnění komunikace mezi místními a rodilými mluvčími.

Ovšem přepnutí veškeré výuky do anglického jazyka v důsledku způsobilo začátek poklesu užití španělského jazyka a následně zcela vymizení ze tříd. Jedinou výjimkou zůstala její spisovná forma, jež se vyučovala jako samostatný předmět. Tento převrat shrnul Alberto Traveso, odborník na dějiny školství na Gibraltar, následovně: „Veškerá výuka, a to se týká i mateřských školek, měla být v anglickém jazyce. Ovšem španělština měla být vyučována jako samostatný předmět ve všech školách již od prvního stupně“.⁵⁶

Na základě historických faktů se ukázalo, že od poloviny dvacátého století začalo v těchto vztazích docházet k významným posunům. Faktory, jež přispěly k získání dominantního postavení angličtiny na Gibraltar, najdeme přinejmenším dva.

První z vlivných faktorů souvisí přímo s děním během druhé světové války. Před jejím začátkem bylo na Gibraltar vybudováno letiště a vojenská základna. Na tomto území se vyloďovaly lodě z Afriky, prováděly se zde neustále vojenské operace. O důležitosti Gibraltar věděl také Hitler, který sem plánoval invazi. Kvůli hrozbě bombardování a leteckých náletů bylo civilní obyvatelstvo na začátku roku 1940 z bezpečnostních důvodů evakuováno do Casablancy. Následně Gibraltárané putovali převážně na britskou pevninu, do oblastí v Londýně, a (v návaznosti na leteckou válku) částečně i do Skotska a Irska. Další skupina evakuovaných směřovala na ostrov Madeira. V říjnu 1940 pak odplula poslední část gibraltarských civilistů na Jamajku.⁵⁷

Repatriační proces byl zahájen na začátku roku 1944 oficiálním nařízením britské vlády. Návrat prvních civilistů do jejich původních domovů dorazil z Británie, dále pak z Madeiry a dalších států. Poslední zaznamenaná vlna evakuantů se datuje k roku 1951 ze severu Irska.

V důsledku evakuace a stěhování dostali se Gibraltárané do intenzivního kontaktu s anglicky mluvícími uživateli a soužitím s nimi byli Gibraltárané poznamenáni nejen odlišným jazykem ale také kulturou tohoto jazyka.

⁵⁶ TRAVESO, A. A. *A history of education in British Gibraltar 1704-1945*. Diss. Southampton, 1980, s. 105. Citace převzata z následujícího originálu:

„...all teaching, even in the infant schools, was to be in English language, but Spanish was henceforth to be taught as a separate subject in all schools above primary level...“

⁵⁷ *Evakuace Gibraltar za druhé světové války* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <<http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/evakuace-gibraltaru-za-druhe-svetove-valky>>.

K druhému vlivnému faktoru patří akt uzavření hranice mezi Španělskem a Gibraltarem, známý v historii pod pojmem „španělská blokáda“ mezi lety 1968 a 1982.

Blokádou byli obyvatelé Gibraltaru odříznutí od životně důležitých potravin, elektrického proudu a plynu. A nejen to. Znamenalo i dlouhodobé přerušení vztahů a odloučení od členů rodin, které bydleli tou dobou na pevnině. Co se týká cest do zahraničí, jediný způsob, jak se mohli lidé dostat ven, byl po moři nebo letecky. Právě v tomto okamžiku se zrodila ona nenávist a přehlíživost Gibraltářanů ke svým španělským sousedům a sympatie vůči britské kultuře.

V 80. letech došlo k dalšímu vzrůstu zájmu o anglický jazyk. Důvodem se stal nově provozovaný turismus na Gibraltaru. Uvádí se, že v roce 1983 navštívilo toto území přes 46 700 britských turistů.⁵⁸

Aktuální situace vzájemného přejímání z obou jazyků je komplementárního charakteru. Lexikum Gibraltářanů bylo v průběhu dějin poznamenáno oběma jazyky. Zde jsou příklady modifikovaných či nově vzniklých slov:⁵⁹

Maquearse - ze španělského *maquillarse*, „líčit se“

Aojalá - ze španělského *ojalá*, „kéž (by)“

Sili – z anglického *ceiling*, „strop“

Suish – z anglického *switch*, „vypnout, přepnout“

Mebli → z anglického *marbles* „mramor“

9.2 Janovská entita

Po skončení křížových výprav a vyhnání křižáků z italského území se ujali obchodu ve Středozeří Janované. Na začátku 18. století v době, kdy byl Gibraltar dobyt holandsko-britským expedičním sborem, obchodovali kupci z Janova již po celém Středozeří moři a někteří z nich se dokonce usadili na Skále. Z tohoto období jsou také zmínky o velkém obchodu mezi Gibraltarem a marockými přístavy, přičemž se uvádí, že kapitáni nebo aspoň posádka se skládala minimálně z jednoho Janovana (bylo tomu tak pro jejich námořnické

⁵⁸ *The Gibraltar Year Book*. 1984, s. 35-36.

⁵⁹ BROWN, Keith. *Concise Encyclopedia of Languages of the World*. Oxford: Elsevier, 2010, s. 1202.

dovednosti). Je to tedy záchytný bod prvních dlouhodobých jazykových a kulturních kontaktů mezi místními a Janovany.

Další prameny uvádí, že je dost pravděpodobné, že důvodem jejich příchodu na Gibraltar bylo to, že hledali nové odbytiště ve Středozezemním moři. Práci, kterou vykonávali, se týkala obchodování (nejčastěji s vínem a alkoholem), přepravy zboží, nebo sloužili jako výpomoc u britských vojenských oddílů.⁶⁰

Co se týká jazykové stránky, nelze mluvu Janovanů plést s tehdejší italštinou. Je známo, že před sjednocením Itálie v roce 1861 patřili uživatelé standardní italštiny do vyšších vzdělaných vrstev, což ale znamenalo, že v populaci jich bylo jen velmi malé procento. Pouhé 2,5 % Italů ovládalo standardní italštinu. Navíc oblast Ligurie s hlavním městem Janov se považovala za oblast s nejvyšším procentem negramotnosti: 54 %!⁶¹

Existuje také další statistika, jež referuje o tom, že kolem roku 1721 žilo na území Gibraltarů: 96 Španělů a nad 169 Janovanů! Janované tvořili nejdůležitější prvek ve složení obyvatel nebritského původu. Jejich podíl se odhaduje na 40 % celkové gibraltarské populace. Druhou velkou skupinou byli bezesporu Španělé.

Je tedy logické, že mluvu Gibraltářanů ovlivnili přes svůj rodný dialekt, a to bez sebemenší souvislosti s tehdejší standardní italštinou, již sotva ovládali.

Zde jsou příklady přejatých a inkorporovaných slov z janovského dialektu:⁶²

Acavalin → označuje toho, kdo nosí něco na ramenou

Patuco → velký kámen, balvan

Mappa → závěs (většinou v souvislosti jako dveřní závěs)

Mascon → pěstí, rána

9.3 Italská entita

V polovině 18. století se z Gibraltaru stalo atraktivní obchodní místo, což přilákalo mnoho národů hlavně románského původu. Pro tyto národy totiž zdejší jazyk byl mnohem

⁶⁰ KRAMER, Johannes. *English and Spanish in Gibraltar*. Buske Verlag, 1986, s. 48.

⁶¹ TULLIO de Mauro. *Storia linguistica dell'Italia unita*. Bari, 1976, s. 95.

⁶² *The People of Gibraltar* [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z:

<<http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>>.

jednodušší na dorozumění než u národů jiné jazykové větve. Italové byli v Evropě známi pro svůj cit pro obchodování a příležitost nového odbytiště si nenechali ujít. Se svým stěhováním na území skály přinesli také svou kulturu a hlavně jazyk.

Počet přejatých italských slov v mluvě Gibraltářanů se blíží třiceti. Tyto lexikální výpůjčky lze klasifikovat do dvou typů:

a) ty, které přímo přešly z italštiny do mluvy Gibraltářanů:

importo → částka

pericolo → nebezpečí, riziko

acetar (z dnešního *accettare*) → přijmout

b) ty, které nejsou vypůjčené, ovšem hodně se podobají italské slovní struktuře, i přesto, že byly odvozeny z předklasické španělštiny:

escola → škola

recordo → vzpomínka

generoso → štědrý

K poklesu jazykového vlivu italštiny došlo pravděpodobně s odchodem většího množství italských mluvčích z Gibraltaru v první třetině 19. století. V gibraltarském archivu lze dokonce dohledat zmínku o tom, že zdejší guvernér použil italštinu ve svém oficiálním prohlášení, naposledy v roce 1836. Pokles vlivu italského jazyka na neustále se vyvíjející gibraltarštinu souvisel s rostoucím významem španělštiny a angličtiny.

9.4 Židovská entita

Do slovní zásoby gibraltarštiny se začlenilo mnoho slov z židovské španělštiny, označované pojmem *Haketia* nebo *Hakitia*. Jedná se o již zanikající židovský jazyk, jimž mluví sefardští Židé na severu Maroka, ve španělských městech Ceuta a Melilla a v Alžírsku.

K výraznějším kontaktům mezi mluvčími *Haketie* a obyvateli Gibraltaru došlo na začátku 18. století; přetrvaly až do 20. století.⁶³ Důvodem pro užší kontakt byly extrémní životní podmínky, především extrémní chudoba a silný útlak, se kterými se mluvčí *Haketie* čím dál častěji potýkali v Maroku. Mladá generace Maročanů začala opouštět svou vlast a mířila do sesterských komunit na stabilnějších územích. Jednou z takových sesterských

⁶³ K nejmasivnějšímu stěhování Maročanů došlo po osvobození Maroka v roce 1956.

komunit byl právě Gibraltar.⁶⁴ V důsledku tohoto nového kontaktu bylo ovlivněno také lexikum samotných Gibraltářanů.

Haketie obsahuje mnoho jazykových prvků z andaluské španělštiny. Obzvláště po fonetické stránce, jejíž nejcharakterističtějším rysem je oslabení až zánik koncového –s.

Na základě lingvistických výzkumů bylo dokázáno, že během jazykového působení Haketie na gibraltarskou mluvu došlo k tomu, že tato židovská španělština vykazovala některé velmi podobné jazykové prvky jako tehdejší italština.

Oba dva jazyky vykazují stejné fonetické rysy. Při detailnějším popisu jejich fonologického systému lze vypožorovat, že sdílí rys znělosti u sykavky v intervokálníkové pozici: *caša*, *tešoro*. Totéž platí pro znělou afrikátu [g̃], ovšem na počáteční slabice: *gudio* (Žid), *gënerošo* (laskavý), *gülio* (červenec).⁶⁵ Často také docházelo k zachování starobylého [š] (klasicky psáno jako x): *diše* (řekla jsem), *peše* (ryba).

Ačkoli židovská španělština měla zastaralý charakter, na přelomu 18. a 19. století se začala otevírat moderní jazykové vlně, tedy angličtině. Navíc, vzhledem k tomu, jak se Španělé k Sefardům v minulosti zachovali (četná pronásledování, vyhoštění ze Španělska), byli sefardští Židé velmi vstřícní vůči Britům, u nichž nacházeli ochranu, toleranci a ochotu obchodovat. Bylo proto logické, že si velmi rychle osvojili angličtinu, která měla pro Sefardy klíčový význam pro jejich budoucí existenci.

V dnešní době Gibraltarští Židé mluví jak místním *yanito*, tak - a to také mnohem lépe - anglicky.

9.5 Francouzská entita

Po skončení Velké francouzské revoluci (1789) se ve Francii vytvořila migrační vlna Francouzů, kteří zamířili do různých evropských zemí. Mezi cílené destinace patřil také Gibraltar. Na základě historických pramenů je známo, že na území Skály se jich usadila jen malá skupina, která zde začala provozovat obchod. Odborník na dějiny Gibraltarů, David Levey, uvádí, že během napoleonských válek počet Francouzů na Gibraltarů vzrostl na 53

⁶⁴ SISO, Alicia. Haketia: Discovering the Other Judeo-Spanish Vernacular. *Judeo Spanish and the Making of a Community*. Newcastle Upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2015, s. 126.

⁶⁵ WAGNER, M. L. Beiträge zur Kenntnis des Judenspanischen von Konstantinopel. *Dictionnaire de Judeo-Espagnol*. Madrid, 1977.

osob. V roce 1891 byl zaznamenán nárůst o 37 osob.⁶⁶ I přesto, že Francouzi tvořili jen malé procento gibraltarské populace, jejich vliv na celkovou gibraltarskou společnost nesmí být podceňován. Uveďme si příklad.

V roce 1801 vyšlo první vydání *Gibraltar Chronicle* (nejstarší noviny na Gibraltar, které existují dodnes). Je zajímavé, že jejich šéfredaktor, Charles Bouisson, byl právě francouzské národnosti. Přesněji se jednalo o francouzského imigranta.⁶⁷ Skutečnost, že první a následující články byly publikovány kromě angličtiny zároveň také ve francouzském jazyce, je neméně pozoruhodná. Jen zřídka se objevily výtisky ve španělštině, jak by se podle velkého počtu jejich uživatelů očekávalo. Čím je vysvětlován tento velký vliv Francouzů na publicistiku, i přesto, že zde představovali menšinu?

Francouzský jazyk byl totiž vždy jazykem elity a aristokracie po celé Evropě. Nebylo tomu jinak ani na Gibraltar. Vzhledem k tomu, že se jedná stále o období velké ngramotnosti, není nijak překvapující, že se tisk zaměřil i na tuto malou elitu, nehledě na její procentuální zastoupení mezi gibraltarským obyvatelstvem.

Llanito využívá celkem velké množství slov, která byla přejata z románských jazyků. Výjimkou není ani francouzština, i když její vliv je srovnání s předchozími jazyky daleko menší, najdeme jen pár slov. Většina z nich se však používá jak na Gibraltar, tak v jeho okolí. Jedná se především o pojmy z oblasti módy, textilního a oděvního průmyslu. Mezi ty nejpopulárnější patří:

Abucha → pokyn pro psy, který znamená „lehnout dolů“

Chapeo → z franc. *chapeau*, ve smyslu „klobouk“

Chofe → z franc. *chauffeur*, s významem „šofér, řidič“

⁶⁶ LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008, s. 24.

⁶⁷ Tamtéž, s. 25.

10 Sociolingvistická situace Gibraltaru: Vyhlídky do budoucnosti

Budoucí vývoj jazyka mohou lingvisté s menší či větší pravděpodobností odhadnout, ovšem nemohou jej přímo ovlivnit nebo dokonce vést. Nicméně existují faktory, jež jsou schopny jazykové chování společnosti určitým způsobem modifikovat. Velký vliv na případnou změnu mají vládní aktivity a vzdělávacích institucí.

Prognóza dalšího vývoje jazykového postavení obou jazyků stojí sice na teoriích, ale většina renomovaných lingvistů jako například John Lipski, Anja Kellerman, David Levey či Tito Vallejo zastávají názor, že fenomén llanito je nejen na ústupu, ale přímo v existenčním ohrožení. Jedná se o přirozený důsledek moderní doby, závislé technologicky a ekonomicky na dominující angličtině, nebo se Gibraltárané odvracejí od španělštiny z politických důvodů? Těžko říci. Jisté ovšem je, že prostřednictvím rádia, televize, sociálních sítí jsou nové generace čím dál více vystaveny technologicky vyspělé angličtině.

Jistý podíl má na tomto vývoji moderní španělština, jež si moderní anglicismy pošpanělšťuje. Jazykový proces code-switching zde bude nepochybně pokračovat i nadále vzhledem k tomu, že Gibraltar stále je a bude bilingvní pohraniční oblastí.

Ovšem z llanito, jako zdejší jazykové zvláštnosti, se postupem času stane spíše jazyková kuriozita minulosti.

V rozhovoru se španělskými rodilými mluvčími ze San Roque a během pořizování nahrávek o llanitu, narazila jsem také na negativní postoj vůči této mluvě. Respondenti svůj odůvodňovali tím, že neznalosti specifických slov llanita dochází k problému v komunikaci. Druhým důvodem byl rozvoj technologií a komunikací na bázi anglického jazyka. Ke komunikaci je člověk čím dál víc donucen používat původní anglické termíny pro vyjádření nové skutečnosti.

Jde jen o jednotlivce, nicméně podobné negativní postoje vedou k závěru, že nelze vyloučit, že se v budoucnu se z britské angličtiny stane jediný používaný jazyk na Gibraltar. Jak už jsem uvedla, profesionálně vedený, důkladný jazykový rozbor současného stavu stále chybí, takže kvalifikovanou předpověď budoucího vývoje lze jen těžko zformulovat.

11 Nahrávky

Jako ilustraci jazykové situace na Gibraltaru se mi podařilo získat tři autentické nahrávky. V rámci těchto nahrávek se dotazuji dvou respondentů na význam slova *llanito/yanito*. Oba dva rodilí mluvčí se shodli na tom, že se jedná o jazykovou směs, jejíž základními jazyky je španělština a angličtina. Pod tímto pojmem chápou jak gibraltarskou mluvu, tak označení pro jejich uživatele.

Jedním z dotazovaných byla novinářka pracující pro časopis *The Olive Press*, Maria Sánchez Rodri (50 let), která sice pochází z Méridy, ale denně pracuje s mluvčími llanita.

Na první nahrávce Sánchez na začátku uvádí, jak osobně chápe definici llanitos/yanitos. Primárně tento pojem vnímá jako označení obyvatelského jména příslušné Gibraltaru. Podle ní se jedná o Španěly, Angličany a Malťany. Poté se Sánchez dostává k typické gibraltarské mluvě. Totiž v důsledku multikulturního soužití došlo k tomu, že si zde vytvořili vlastní mluvu, jejíž charakteristickým rysem je to, že její báze je tvořena především směsí angličtiny, kastilštiny, andaluské španělštiny. Dále komentuje, že tímto vznikla nová slova, nové výrazy a uvádí četné příklady:

1) Slova: *plesiglas, chingua, meblis, canicas*

nebo

2) výrazů: *el doble dos* (= číslo 22), *estoy supuesto a* nebo *armario embutido*

Další dotaz směřoval na osobní názor mluvčích na možný budoucí vývoj llanita. Maria Sánchez Rodri se domnívá se, že llanita zde jen tak nezmizí, protože koexistence angličtiny se španělštinou bude na tomto území pokračovat.

S důrazem na profesi této mluvčí mě zajímal také její vlastní pohled na aktuální fungování llanita ve společnosti a během její práce. Respondentka se k tomuto dotazu vyjádřila negativně. Uvedla, že osobně tato jazyková zvláštnost ji není sympatická. Často totiž dochází k tomu, že slovními obraty mluvčího neporozumí, a proto se musí zeptat znovu, což v její práci může působit dost neprofesionálně.

Druhá nahrávka byla poskytnuta Anou Alejandrou Gil Ferrer (30 let), obchodní vedoucí na Gibraltar. Vyjádřila k jazykové kompetenci gibraltarských dětí. Podle ní děti ztrácí cit pro španělský i pro anglický jazyk, chybí jim pevná slovní zásoba. A tak chybějící slova nahrazují nově vytvořenými na základě směsi obou jazyků.

12 Závěr

Jazyková situace na Gibraltaru byla vždy zásadně ovlivňována mnohonárodnostní povahou tamního obyvatelstva. Jazykové chování na Gibraltaru se v průběhu svého vývoje měnilo pozvolně. V důsledku intenzivních jazykových kontaktů zde došlo ke generování nové mluvy, tj. varianty *llanito/yanito*, neboli *gibraltarštiny*, jež se stala předmětem mé diplomové práce.

V rámci této diplomové práce jsem si stanovila cíl poskytnout základní vhled do jazykové problematiky Gibraltaru, a to z hlediska teoretického i praktického. Spojením teoretických poznatků s vlastním výzkumem v podobě autentických nahrávek jsem se snažila zodpovědět na otázky týkající se sociolingvistické perspektivy. Jak teoretická, tak praktická část byly podloženy konkrétní exemplifikací. Teoretickou část tvoří celkem deset kapitol.

V úvodní kapitole teoretické části byl představen kulturně historický kontext Gibraltaru a jeho obyvatelstva. Přiblížení historického dění na Gibraltaru bylo nezbytné pro pochopení kapitoly o jazykových a kulturních vlivech, které zde po staletí působily.

Teoretický problém představuje už sám název této jazykové varianty. Pokusila jsem se co nejpřesněji vysvětlit významové rozdíly mezi pojmy *llanito*, *yanito*, *janito*, *giannito* a *gibberish*. Ukázalo se, že etymologie těchto termínů jsou nejasné.

V rámci čtvrté kapitoly byly představeny dva lingvistické jevy, jež jsou pro Gibraltar velmi charakteristické. Konkrétně jde o existenci tzv. gibraltarského bilingvismu a diglosie. Zaměřila jsme se na důvody jejich vzniku a dále také na jejich současnou podobu. Na konci této kapitoly jsem se pokusila obecně srovnat *llanito* s jeho zaatlantickým protějškem, tj. *spanglishem*. Poukázala jsem především na vzájemné podobnosti těchto dvou lingvistických jevů, v druhé části jsem se ale zabývala též rozdíly, zejména s důrazem na vztah k jejich báзовým jazykům, tj. angličtině a španělštině.

Vedle lingvistických jevů, jako je bilingvismus a diglosie, existuje také problematika přepínání kódů, tzv. *code-switching*. Tento systém byl v souvislosti s lingvistickou analýzou, zda je *llanito* jazyková varieta či *code-switching* systém, rozebrán v rámci páté kapitoly. Dále jsem se v této části pokusila objasnit některé obecně lingvistické a teoretické interpretace pojmů *jazyková varieta*, *dialekt*, *sociolekt* a *idiolekt*, vždy ve vztahu k *llanitu*. Došla jsem k názoru, že doposud neexistuje všeobecná shoda.

Charakteristické rysy llanita jsou poměrně podrobně popsány v šesté kapitole. Pro větší přehlednost jsem tuto kapitolu rozdělila na tři následující samostatné celky: *Fonetické a fonologické aspekty*, *Morfosyntaktické zvláštnosti* a *Rovina lexikální*.

V první z těchto podkapitol byly komentovány specifčnosti ve výslovnosti gibraltarské mluvy spolu se znázorněním fonetického přepisu. Výklad byl ilustrován dvěma tabulkami, které pojednávají o konsonantickém a vokalickém systému. Dále zde byl zdůrazněn andaluský charakter llanita daný působením andaluské španělštiny.

Na zvláštnosti morfosyntaktické struktury llanita jsem poukázala v rámci druhé podkapitoly. Za nejpříznačnější rys považuji fakultativní slovosled a konstrukce anglického typu *hacer + -ing*: *hacer miting*.

O obohacování slovní zásoby a vzniku gibraltarských slovních unikátů jsem pojednala v poslední, třetí podkapitole.

Přestože není lingvistická charakteristika llanita stále ještě uspokojivá, existují již k tomuto jevu dva slovníky. Autory tzv. yanito slovníků jsou Manuel Cavilla a Tito Vallejo.

V osmé kapitole jsem se snažila vysledovat projevy llanita v aktuálních komunikačních médiích. Tato média byla rozdělena na tištěná (španělská a anglická), internetová, televizní a rozhlasová.

Zastoupení llanita ve španělských tištěných médiích je spíše mizivé. V denících jako *El País* nebo *El Local* se občas setkáme s články o llanitu; texty ho většinou hodnotí jako vymírající lingvistický jev.

Jedině gibraltarský deník *El Panorama* používá této specifické mluvy pravidelně, a to v tradičním sloupečku, který má též pobavit.

Na internetu je llanito zastoupeno mnohem více. Existují mj. webové stránky, specifické také tím, že mají maltskou, anglickou a španělskou verzi. Llanito je přítomno též na facebooku, v blozích, v televizi a v rozhlase.

Devátá kapitola je věnována velmi důležitému faktoru, totiž jazykovým a kulturním vlivům, které llanito formovaly. Popisuje etnické složení obyvatel a s ním související jazykové vlivy. Zvláštní pozornost je pochopitelně věnována anglické a španělské komunitě.

Současný stav vzájemného přejímání z obou jazyků má spíše komplementární nežli konfliktní charakter. Na základě historických faktů se ukázalo, že od poloviny dvacátého století začalo v těchto vztazích docházet k významným posunům. Provedení školních reforem (nejvýznamnějším bylo zavedení povinného vedení předmětů v anglickém jazyce), vystěhování

Gibraltařanů do anglicky mluvících zemí během druhé světové války nebo rozvoj technologií, jehož jazykem se stala angličtina, to vše lingvisté považují za zdroj narušení původní jazykové rovnováhy a jednostranného ovlivňování llanita stále více dominantní angličtinou.

Desátá kapitola, jež uzavírá teoretický blok, nese název *Sociolingvistická situace Gibraltaru*, a zabývá se perspektivou zachování llanita do budoucna. Význační lingvisté jako John Lipski, Anja Kellermann či David Levey nevidí budoucnost llanita příznivě: očekávají ústup llanita pod tlakem angličtiny, nebo dokonce úplné vymizení llanita. Nicméně, predikce budoucího vývoje tohoto fenoménu je málo spolehlivá.

Obecně lze konstatovat, že jazykové modifikace se prosazují tam, kde se sejde víc okolností navzájem sobě příznivých. Ovšem konečné rozhodnutí vždy závisí na společenské přijatelnosti té či oné tendence. Ve vývoji nikdy není vše podřízeno jen hlavním nebo dominantním tendencím, ale taktéž lze najít mnoho nahodilostí a anomálií, jež se systémové pravidelnosti vymykají.

Jedenáctá a zároveň poslední kapitola je praktickou částí této práce. V závěru práce byly veškeré poznatky utříbeny do jednotného celku, vyhodnoceny pořízené nahrávky, kde byl konfrontován pohled rodilých mluvčích a teorií jazykovědců na vývoj daného lingvistického jevu. Nahrávky pocházejí od mluvčích, kteří jsou v kontaktu s llanitem. Podané informace byly průběžně doplňovány příklady a vysvětlivkami. S velkou jistotou lze tvrdit, že panuje všeobecná shoda na tom, že tento lingvistický jev nezmizí. Pokusila jsem se o srovnání jazykových hypotéz renomovaných lingvistů s názory osob, které se s llanitem běžně setkávají.

Přestože jsem se věnovala všem tématům, která jsem si předsevzala, vzhledem k rozsahu diplomové práce nebylo možné pokrýt detailně všechny aspekty dané problematiky. I přesto věřím, že poznatky, které jsem získala nejen studiem sekundární literatury, ale také sběrem materiálu přímo na místě, mohou čtenáři představit tuto zajímavou jazykovou variantu.

13 Resumen

La situación de la lengua en Gibraltar siempre ha sido influenciada fundamentalmente por la naturaleza multiétnica de la población local. El comportamiento lingüístico en Gibraltar a lo largo de su desarrollo ha cambiado gradualmente. Como resultado de la interacción de varios idiomas se ha producido una nueva generación de habla, es decir, la variante *llanito / yanito* o sea, el *gibraltareño*, que se ha convertido en el tema de mi tesis.

En esta tesis me he puesto la meta de proporcionar una visión básica de los problemas lingüísticos de Gibraltar, en términos tanto teóricos como prácticos. Al combinar los conocimientos teóricos con la investigación propia en forma de grabaciones auténticas, he tratado de responder a las preguntas relacionadas con las perspectivas sociolingüísticas. Tanto en la parte teórica, como práctica me he apoyado en las ejemplificaciones específicas. La parte teórica consta de diez capítulos.

En el capítulo de introducción he dado a conocer el contexto cultural e histórico de Gibraltar y su población. El acercamiento a los acontecimientos históricos en Gibraltar ha sido imprescindible de añadir para poder comprender mucho mejor el capítulo sobre el lenguaje y las influencias culturales que se desarrollaron aquí por siglos.

El gran problema teórico se ha sido proyectado en el nombre mismo de esta variante lingüística. He intentado explicar de una manera más precisa las diferencias de significado entre los términos *llanito*, *yanito*, *janita*, *giannito* y *gibberish*. He llegado a la conclusión de que la interpretación de la etimología de estos términos todavía no está muy clara.

En el cuarto capítulo he hecho énfasis en dos fenómenos lingüísticos que son muy característicos de Gibraltar. En concreto se ha tratado de la existencia del llamado bilingüismo y la diglosia gibraltareña. Me he centrado en los motivos de su creación y también en su forma actual. Al final de este capítulo he intentado comparar las características generales del llanito con su homólogo, es decir, el spanglish. He señalado las principales similitudes de estos dos fenómenos lingüísticos. En la segunda parte también he dedicado un espacio a las diferencias dando especial énfasis en la relación con sus lenguas paternas o sea, el inglés y español.

Además de los fenómenos lingüísticos tales como el bilingüismo y la diglosia, también existe el sistema de los códigos de conmutación, o sea el llamado code-switching sistema. Este sistema ha estado en conexión con un análisis lingüístico los diferentes sistemas de variedades de idioma y el cambio de código y reflexionando si el llanito pudiera ser uno de ellos. Todo ha

sido discutido en el quinto capítulo. En esta parte he tratado de explicar de cierta manera la interpretación lingüística y teórica en general de los diferentes términos de *idioma*, *dialecto*, *sociolecto* e *idiolecto*, siempre en relación con el llanito. He llegado a la conclusión de que todavía no existe un consenso general.

Las características del llanito se han sido descritas en detalle en el sexto capítulo. Para mayor claridad he dividido este capítulo en tres unidades separadas de la siguiente manera: aspectos fonéticos y fonológicos, particularidades morfosintácticas y el léxico.

En el primero de estos subcapítulos se ha sido comentado la pronunciación de un discurso en Gibraltar, junto con la respectiva transcripción fonética. La interpretación ha sido ilustrada por dos tablas que se ocupan del sistema consonántico y vocálico. Luego se ha hecho hincapié en el carácter andaluz del llanito y su respectiva comparación con el andaluz español.

Sobre las peculiaridades de las estructuras morfosintácticas del llanito me he referido en el segundo subcapítulo. El mayor rasgo característico lo considero la redacción opcional y la estructura del inglés *hacer + -ing*: *hacer miting*

El enriquecimiento del vocabulario y la creación de palabras únicas que se ocupan en Gibraltar lo desarrollo en el tercero y también último subcapítulo.

Aunque las características lingüísticas del llanito todavía no son satisfactorias, ha habido para este fenómeno dos diccionarios. Los autores de los llamados diccionarios yanito son Cavilla Manuel y Tito Vallejo.

En el octavo capítulo me he enfocado en las manifestaciones del llanito en los medios de comunicación actuales. Los medios de comunicación han sido divididos en los impresos (españoles e ingleses), internet, televisión y radio.

Los artículos en la prensa escrita española sobre el llanito son muy escasos. En los periódicos como El País y El Local de vez en cuando se puede encontrar los artículos sobre el llanito; por lo general, en estos textos el llanito se evalúa como un fenómeno lingüístico en peligro de extinción.

Sólo el diario gibraltareño El Panorama utiliza la expresión de llanito con regularidad, teniendo éste en una forma de columna literaria tradicional que ha sido también una parte importante de este diario por su carácter divertido.

En internet el llanito representa mucho más. Existe su propia página web y es específica por sus tres versiones lingüísticas: inglesa, española y maltesa. El llanito también está presente en el Facebook, en los blogs, en la televisión y en la radio.

El capítulo IX está dedicado a un factor muy importante: las influencias lingüísticas y culturales que han conformado el llanito. Describiendo la composición étnica de la población y las influencias lingüísticas relacionadas a este se da especial atención a la comprensión del inglés y el español.

En la actualidad existe una aceptación mútua de los dos idiomas, o sea el español e inglés, siendo complementaria en lugar de entrar en conflicto. Sobre la base de los hechos históricos que demuestran que desde mediados del siglo XX se iniciaron estas relaciones que producen cambios significativos. Realizando una importante reforma escolar (lo más importante fue la introducción de cursos de gestión obligatoria en inglés), la salida de gibraltareños a los países de habla inglesa durante la Segunda Guerra Mundial y el desarrollo de tecnologías, cuyo idioma se convirtió el inglés. Todos los lingüistas coinciden que es una fuente de perturbación de la lengua original y del equilibrio con la influencia unilateral del llanito en donde el inglés se hace cada vez más dominante.

En el décimo capítulo que concluye el bloque teórico he calificado la situación sociolingüística de Gibraltar, en el cual he desarrollado las diferentes perspectivas sobre la persistencia del llanito en el futuro. Los lingüistas renombrados como John Lipski, Anja Kellermann y David Levey no ven un futuro positivo para el llanito: se espera que el llanito se vaya perdiendo bajo la presión del inglés, o incluso se vaya desapareciendo por completo. Sin embargo, las predicciones para este fenómeno no son muy fiables.

En términos generales, las modificaciones de idioma se aplican donde se reúnen las circunstancias más favorables entre sí. Sin embargo, la decisión final siempre depende de la aceptación social de esta o aquella tendencia. En el desarrollo nunca todo esta subordinado a los principales o dominantes tendencias, pero también se puede encontrar una gran cantidad de aleatoriedad y las anomalías que desafían la regularidad del sistema.

El capítulo XI presenta el último capítulo de la parte práctica de este trabajo. En esta parte final de este trabajo el todo conocimiento ha sido unificado en un todo y han sido evaluadas las grabaciones donde he comparado el punto de vista de los hablantes nativos con las teorías de los lingüistas sobre el futuro desarrollo de este fenómeno lingüístico. Las grabaciones toman en cuenta las personas que están en contacto con el llanito. La información presentada va acompañada de sus respectivos ejemplos y explicaciones.

En gran medida se puede argumentar que hay un consenso general de que este fenómeno lingüístico desaparece. He tratado de hacer una comparación de las hipótesis del

lenguaje de reconocidos lingüistas con las opiniones de las personas que normalmente conviven con el llanito.

Aunque me he centrado en todas las cuestiones que me había propuesto, dada la magnitud de la tesis me ha hecho imposible de cubrir en detalle todos los aspectos en cuestión. A pesar de eso, creo que el conocimiento que he adquirido, no sólo por el estudio de una literatura secundaria, sino también a través de una colección de material en sitio, podrá ayudar a los lectores a comprender mejor esta variedad lingüística.⁶⁸

⁶⁸ Překlad byl konzultován s rodilým mluvčím, Carlosem Tejedorem Pinzonem, studentem panamské univerzity.

14 Seznam použité literatury:

14.1 Literatura

ARCHER, E. G. *Gibraltar, Identity and Empire*. Glasgow: Routledge, 2013.

ARMISTEAD, Samuel. *Sobre la lengua de los cambulloneros: El Pichingli*. Davis: University of California, 1995.

BERGS, Alexander. *English Historical Linguistics II*. Berlín/Boston: Walter de Gruyter, 2012.

BOLINGER, Dwight. Jazyk – nabitá zbraň. *Vesmír* 81. Únor 2002.

BROWN, Keith. *Concise Encyclopedia of Languages of the World*. Oxford: Elsevier, 2010.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum, 2011.

CHANDLER, George. *International and national library and information services: a review of some recent developments 1970-80*. Oxford: Pergamon Press, 1982.

DOROVSKÝ, Ivan. *Bilingvismus, diglosie a tzv. mikrojazyky na Balkáně*. Brno: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, 1987.

GOLD, Peter. *A Stone in Spain's Shoe: The Search for a Solution to the Problem of Gibraltar*. Liverpool: Liverpool University Press, 1994.

GRYGERKOVÁ, Marcela. *Spisovný jazyk a jazyková kultura*. Ostrava: Filozofická fakulta ostravské univerzity, 2002.

HEVEROVÁ, Eliška. *Možnosti transferu znalostí anglického jazyka na němčinu jako druhý cizí jazyk z hlediska osvojování slovní zásoby*. Diplomová práce. České Budějovice, 2007.

KELLERMAN, Anja. *A New New English: Language, Politics and Identity in Gibraltar*. Heidelberg: HSSK, 2001.

KOŠTÁL, Vratislav. *Podivný spor o Herkulovy sloupy*. Brno: Barrister & Principal, 2009.

KRAMER, Johannes. *English and Spanish in Gibraltar*. Buske Verlag, 1986.

LEVEY, David. *Language Change and Variation in Gibraltar*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 2008.

LIPSKI, John. In *Neuphilologische Mitteilungen*. Sobre el bilingüismo anglo-hispánico en Gibraltar. Vol. 87, No. 3, 1986.

MALENOVSKÝ, Jiří. 300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltaru. *Mezinárodní vztahy*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. Vol. 48, No 1., 2013.

PAVLŮ, Radek. Pyrenejský poloostrov. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998.

PROKOPOVÁ, Kateřina. *Manuál Encyklopedie lingvistiky*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Karlovy, 2013.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: Poznátky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011.

SISSO, Alicia. Haketía: Discovering the Other Judeo-Spanish Vernacular. *Judeo Spanish and the Making of a Community*. Newcastle Upon Time: Cambridge Scholars Publishing, 2015.

ŠTĚPÁNEK, Pavel. *Španělsko: Andora, Gibraltar*. Praha: Olympia, 1983.

TRAVESO, A. A. *A history of education in British Gibraltar 1704-1945*. Diss. Southampton, 1980.

TULLIO de Mauro. *Storia linguistica dell'Italia unita*. Bari, 1976, s. 95.

VIERECK, W. *Encyklopedický atlas anglického jazyka*. Přel. Marek Nekula. Praha: Lidové noviny, 2005.

WAGNER, M. L. *Beitrage zur Kenntnis des Judenspanischen von Konstantinopel. Dictionnaire de Judeo-Espagnol*. Madrid, 1977.

ZAVADIL, Bohumil. *Vývoj španělského jazyka I*. Praha: Karolinum, 1998.

ZAVADIL, Bohumil – ČERMÁK, Petr. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010.

14.2 Elektronické zdroje

BARBERA NÚÑEZ, Elena. *Do you speak yanito?* [online]. *Andalucíaeduca*, No. 11, 4/2009 [cit. 2016-07-06].

Dostupné z: <http://www.andaluciaeduca.com/hemeroteca/ae_digital11.pdf>.

BOLDIŠ, P. Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2: Část 1 - Citace: metodika a obecná pravidla. Verze 3. 3. [online]. 11. 11. 2004 [cit. 2016-06-07].

Dostupné z: <<http://www.boldis.cz/citace/citace1.pdf>>.

Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). [online]. © 1998–2007 [cit. 2013-04-10].

Dostupné z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/autorsky/>>.

BUCHMANN, Hipolito. *The Esoteric Codex: Medieval Astrologers*. [online]. Lulu.com, 2015, s. 64 [cit. 2016-07-11]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=o0PLCgAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>.

CONSERline: newsletter of the CONSER Program [online]. Washington (D.C.): Library of Congress, Serial Record Division, 1994- [cit. 2011-10-10]. ISSN 1072-611X. Dostupné z: <http://www.loc.gov/acq/conser/conserline/conserline-home.html>.

The People of Gibraltar [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <http://gibraltar-intro.blogspot.cz/2012/11/the-origins-of-llanito-ni-hablar-del.html>.

RAYMON, Hickey. *A dictionary of varieties of English* [online]. John Wiley & Sons, 2013 [cit. 2016-06-07]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=kWpXAgAAQBAJ&pg=PT414&lpg=PT414&dq=yanito+janito&source=bl&ots=j9Fzk97zxZ&sig=IFMGtsdhm6rgYJKmoN39_sUyjrA&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi8_Z2bgfbMAhVHbxOKHTONBeYQ6AEIUDAH#v=onepage&q=>.

Evakuace Gibraltaru za druhé světové války [online]. [cit. 2016-07-06]. Dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/evakuace-gibraltaru-za-druhe-svetove-valky>.

Oxford dictionaries [online]. [cit. 2016-07-11]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/gibberish>.

Presentación del "Diccionario Yanito" de Tito Vallejo, un libro de investigación pero también divertido [online]. [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://www.sanroque.es/content/presentaci-n-del-diccionario-yanito-de-tito-vallejo-un-libro-de-investigaci-n-pero-tambi-n>.

Yanito is not considered offensive. *Panorama* [online]. [cit. 2016-07-21]. Dostupné z: <http://gibraltarpanorama.gi/14774/130077/a/yanito-is-not-considered-offensive>.

Why Gibraltar's Llanito dialect is rapidly dying out. *El País* [online]. [cit. 2016-07-22]. Dostupné z: http://elpais.com/elpais/2015/08/13/inenglish/1439483786_343451.html.

GIBRALTAR BROADCASTING CORPORATION [online]. [cit. 2016-07-29]. Dostupné z: <http://www.theinfolist.com/php/SummaryGet.php?FindGo=Gibraltar+Broadcasting+Corporation>.

Llanitollanito.com [online]. [cit. 2016-07-30]. Dostupné z: <http://www.llanitollanito.com/er-blog-de-llanito-llanito>.

Ortografía. [online]. Llanitolanguij.com, 2016 [cit. 2016-07-28]. Dostupné z: <http://www.llanitolanguij.com/2013/04/ofografi.html>.

Llanito. *Omniglot* [online]. [cit. 2016-07-25]. Dostupné z: <http://www.omniglot.com/writing/llanito.htm>.

Llanito Llanito [online]. *Facebook.com* [cit. 2016-07-29]. Dostupné z:
<<https://www.facebook.com/llanitollanito/>>.

'The Yanito Dictionary' ahonda en el gibraltareño [online]. *El mundo* [cit. 2016-07-31].
Dostupné z:
<http://www.elmundo.es/elmundolibro/2003/10/06/no_ficcion/1065436977.html>.

15 Seznam obrázků

Obrázek 1:Rotacismus na Gibraltaru a ve Španělsku	28
Obrázek 2:Konsonantický systém.....	30
Obrázek 3:Vokalický systém	30